

Grønlandsavtalen

Suverænitetsspørsmålet vil her få sin endelige avgjørelse.

Også den danske regjering enig heri.

Statsminister Mowinckel uttaler sig til „Tidens Tegn“.

Statsminister Mowinckel nevnte i sin meddelelse til stortinget fredag hvad han allerede tidligere har skrevet i tilslutning til Stauning, at Grønlandsavtalen muligens burde innankes for Haag. Han uttalte at det i så tilfelle burde være „det store spørsmål“ som bringes inn til avgjørelse. Vi har hatt en samtale med statsministeren som med stor elskverdighet besvarer våre spørsmål:

— Mener statsministeren hermed selve suverenitetsspørsmålet?

— Ja, det mener jeg.

— Finner De at det allerede nu kan være grunn til å innanke Grønlands-spørsmålet for Haag?

— Nei, nogen bestemt foranledning er det egentlig ikke. Men slik som det hele spørsmål har utviklet sig i diskusjonen mellem de to land, er det en løsning og en mulighet som man allerede nu bør holde sig for øie. Det ser heller ikke ut til at man i den praktiske utvikling kan undgå visse interessekonflikter, og da er det bedre at man i tide tar opp spørsmålet. Det hersker såvidt jeg vet heller ikke nogen meningsforskjell mellem de to regjeringer om de av mig nevnte synspunkter.

— Tror statsministeren at den store danske ekspedisjon til Øst-Grønland kan bevirke interessekonflikter?

— Ja, det kan jeg nok tenke, skjønt det burde ikke være nødvendig hvis ekspedisjonen tar fornødent hensyn til Øst-Grønlandsavtalens bestemmelser. Nettop i de strøk som ekspedisjonen har utvalgt sig har norske fangstfolk i meget stor utstrekning tatt grunn i besiddelse helt i overensstemmelse med Grønlands-avtalens artikkel 4. Det er jegere og fangstfolk, og det sier sig selv at de trenger et meget stort terreng til dette øiemed. Om jeg ikke husker feil er det omkring 80 slike hytter som norske fangstfolk har bygget.

— I hvilken form har Deres regjering gjort den danske regjering oppmerksom på disse forhold?

— Vi har gitt Danmark beskjed på helt vanlig måte. Vi har funnet det riktigst på forhånd å gjøre oppmerksom på i hvilken utstrekning nordmennene har satt sig fast i disse strøk. Forøvrig synes jeg at det bare burde herske tilfredshet over at disse veldige og ugjestmilde strekninger er blitt underlagt praktisk virksomhet. Det er hårde betingelser grønlandsnaturen byr disse foretagsomme og djerpe vestlendinger, og fra hvilken side man enn ser

det blir strid om fangst- og fredningsspørsmål, går man til voldgift. Selve suverenitetsspørsmålet står det intet om i denne forbindelse. Men Norge kan reise det, og jeg synes som sagt at hvis det gjør det skal vi gå med på å ta denne avgjørelse ved domstolen i Haag for hellere å få en ende på denne evige strid.

Folketingsmann, generalauditor Victor Parschel uttaler likeledes at han nu helst vil få en rettslig avgjørelse av spørsmålet og professor Knud Berlin mener at det nu ikke er annet å gjøre enn å la saken komme til voldgift, hvis spørsmålet blir akutt. Men det hadde riktignok vært bedre om dette var skjedd i 1924!

innankes for Haagerdomstolen

Statsminister Mowinckel uttaler sig til „Tidens Tegn“.

Statsminister Mowinckel nevnte i sin meddelelse til stortinget fredag hvad han allerede tidligere har skrevet i tilslutning til Stauning, at Grønlandsavtalen muligens burde innankes for Haag. Han uttalte at det i så tilfelle burde være „det store spørsmål“ som bringes inn til avgjørelse. Vi har hatt en samtale med statsministeren som med stor elskverdighet besvarer våre spørsmål:

— Mener statsministeren hermed selve suverenitetsspørsmålet?

— Ja, det mener jeg.

— Finner De at det allerede nu kan være grunn til å innanke Grønlands-spørsmålet for Haag?

— Nei, nogen bestemt foranledning er det egentlig ikke. Men slik som det hele spørsmål har utviklet sig i diskusjonen mellom de to land, er det en løsning og en mulighet som man allerede nu bør holde sig for øie. Det ser heller ikke ut til at man i den praktiske utvikling kan undgå visse interessekonflikter, og da er det bedre at man i tide tar opp spørsmålet. Det hersker såvidt jeg vet heller ikke nogen meningsforskjell mellom de to regjeringer om de av mig nevnte synspunkter.

— Tror statsministeren at den store danske ekspedisjon til Øst-Grønland kan bevirke interessekonflikter?

— Ja, det kan jeg nok tenke, skjønt det burde ikke være nødvendig hvis ekspedisjonen tar fornødent hensyn til Øst-Grønlandsavtalens bestemmelser. Nettop i de strøk som ekspedisjonen har utvalgt sig har norske fangstfolk i meget stor utstrekning tatt grunn i besiddelse helt i overensstemmelse med Grønlands-avtalens artikkel 4. Det er jegere og fangstfolk, og det sier sig selv at de trenger et meget stort terreng til dette siemed. Om jeg ikke husker feil er det omkring 80 slike hytter som norske fangstfolk har bygget.

— I hvilken form har Deres regjering gjort den danske regjering oppmerksom på disse forhold?

— Vi har gitt Danmark beskjed på helt vanlig måte. Vi har funnet det riktigst på forhånd å gjøre oppmerksom på i hvilken utstrekning nordmennene har satt sig fast i disse strøk. Forøvrig synes jeg at det bare burde herske tilfredshet over at disse veldige og ugjestmilde strekninger er blitt underlagt praktisk virksomhet. Det er hårde betingelser grønlandsnaturen byr disse foretagsomme og djerpe vestlendinger, og fra hvilken side man enn ser Grønland-spørsmålet må deres kamp for tilværelsen inngyde respekt. Det vilde være synd om det skulde oppstå praktiske konflikter mellom danskene og nordmennene på Øst-Grønland, og det burde kunne undgås at det blir gjort vanskeligheter for disse folks virke og arbeide.

Fra København meddeles: Næstledende har under en samtale med statsminister Stauning forelagt ham statsminister Mowinckels uttalelse om å få avgjort Grønlands-spørsmålet ved Haag-domstolen, og spurt ham hvad han mente herom.

Statsminister Stauning svarte: Hvis Norge reiser suverenitetsspørsmålet for Haag-domstolen må vi ta den avgjørelse som vil komme der. Det vil være å foretrekke fremfor dette evige krakeri, — la oss heller få reist saken på en offisiell basis.

Det er riktig at det i Grønlands-overenskomsten er forutsett, at hvis

det blir strid om fangst- og fredningsspørsmål, går man til voldgift. Selve suverenitetsspørsmålet står det intet om i denne forbindelse. Men Norge kan reise det, og jeg synes som sagt at hvis det gjør det skal vi gå med på å ta denne avgjørelse ved domstolen i Haag for hellere å få en ende på denne evige strid.

Folketingsmann, generalauditor Victor Parschel uttaler likeledes at han nu helst vil få en rettslig avgjørelse av spørsmålet og professor Knud Berlin mener at det nu ikke er annet å gjøre enn å la saken komme til voldgift, hvis spørsmålet blir akutt. Men det hadde riktignok vært bedre om dette var skjedd i 1924!

Haag-domstolen

Fredeg 6 feb. 1931.

Hr. Staunings svar.

Danmarks statsminister, hr. Stauning, utstrakte forleden sin iherdige Grønlands-agitasjon også til norsk grunn, nemlig «Arbeiderbladet»s spalter. I et meget langt intervju gir han der uttrykk for de samme synsmåter, som vi kjenner så vel fra hans bok om fjorårets Grønlandsreise og hans senere uttalelser.

På advokat Smedals kritikk her i «Morgenbladet» for 2. januar iår av hr. Staunings bemerkninger i nevnte bok om den ubestridelige danske suverenitet over hele Grønland svarer statsministeren likeså litt nu som tidligere. Da han gjentok og skjerpet sine bemerkninger om dette emne i et møte for riksdagsmenn den 15. januar iår, fremdrog vi det i en redaksjonsartikkel av 19. s. m. Formentlig er det også til den, hr. Stauning sikter, når han til «Arbeiderbladet» taler om «artikler, bygget på referater, hvis opprinnelse jeg ikke kjenner, og hvis innhold jeg ikke godkjenner». — Referatet, vi anførte, var hentet fra regjeringsorganet «Politiken»; og vi har ikke sett at dette senere har bragt nogen som helst beriktigelse av det. Imidlertid er det ikke lett å forstå, hvorfor vi ialfall ikke kan få en nærmere forklaring fra hr. Staunings side av de påstande, han selv har anført i sin bok, og som advokat Smedal — i realiteten også «Morgenbladet» — senere har kritisert. Statsministeren sier nemlig til «Arbeiderbladet»:

«Jeg har etter min reise til Grønland i godkjent intervju fremsatt

min opfatning, og denne har jeg gjengitt i den bok, som jeg skrev om denne reise. Jeg synes man kan holde sig til det, således gjør jeg både overfor andre og overfor mig selv.»

Ja, likeså fra norsk side! Men hittil uten å få svar på, hvad vi har anført.

Statsminister Mowinckel om Østgrønland.

Et svar til statsminister Stauning.

I anledning av statsminister Staunings nye og utførlige bemerkninger om Grønlandsspørsmålet har N. T.-B. henvendt sig til statsminister Mowinckel og bedt han si nogen ord i den anledning. Statsministeren uttaler:

Vi vil sikkert alle i Norge sette pris på den velvillige forståelse av Norges reelle og praktiske interesser og arbeide på Østgrønlands kyst som finnes i den danske statsministers uttalelse.

Men hr. Stauning synes ikke å ville se den sannhet i øinene at det den hele tid har eksistert en retslig uoverensstemmelse mellom dansk og norsk opfatning av Østgrønlands stilling og at Østgrønlandsavtalen hverken har kunnet eller villet bringe denne uoverensstemmelse ut av verden. Hr. Stauning har naturligvis rett i at ingen i Norge kan «påberope sig denne traktat som bevis for at Danmark har anerkjent Østgrønland som «ingenmannsland».» Jeg kjenner heller ikke til at nogen i Norge har gjort dette og jeg nytter gjerne feiligheten til å beriktige et uttrykk jeg selv for nylig har benyttet i denne forbindelse, nemlig at «avtalen godkjenner vår opfatning av Østgrønland som ingenmannsland». Det som med rette kan sies er at avtalen godkjenner at begge land beholder sin opfatning: Danmark at Østgrønland er dansk, Norge at det er ingenmannsland. At avtalen overhodet kunne bli til skyldes nettop den omstendighet at man omhyggelig undgikk å få inn i den noget som kunde brukes eller påberopes mot noget av landenes opfatning av suverenitets-spørsmålet. Dette fikk jo også som hr. Stauning selv erindrer, sitt uttrykk i den noteveksling som var en del av overenskomsten, og hvori begge regjeringer uttrykkelig uttaler at de «forbeholder sig sitt prinsipielle syn i de spørsmål vedrørende Grønland som ikke er omhandlet i denne overenskomst, således at ved den intet er prejudisert og intet er op-gitt eller forspilt».

Det fremgår herav at så omhyggelig som Østgrønlandsavtalen enn tilrettelegger alle muligheter

for et fredelig, praktisk og videnskapelig arbeide for begge folk på Østgrønland, har den ikke innlatt sig på å søke løst den prinsipielle uoverensstemmelse mellom de to land. Den danske statsminister vil sikkert selv erindre fra forhandlingene at det var den norske delegasjons ufravikelige standpunkt at Østgrønland måtte ansees som «terra nullius» og at hvis nogen endring heri skulde skje, vilde det naturligvis være at det blev undergitt norsk stats-høihet. Dette standpunkt er fremdeles Norges.

Når hr. Stauning atter påbe-roper sig Danmarks «historiske rett» til Østgrønland, vil jeg bare si at ingen her i Norge forestår hvilken historisk rett han sikter til. Skal der overhodet her kunne være tale om «historisk» forbindelse må både Island og Norge være nærmere til å føre slik tale enn Danmark.

Også jeg slutter mig helt til hr. Staunings ønske om at Grønlandsspørsmålet ikke må forbitre det gode forhold mellom de to folk. Østgrønlandsavtalens all-sidige bestemmelser gir jo begge folk full rett og frihet til både praktisk og videnskapelig virke i disse veldige og øde strøk, hvor det ikke skulde være nødvendig å trække hverandre på tærne, men plass nok for alle til nyttig arbeide og venn-skapelig samarbeide. Skulde det umidlertid vise sig umulig å komme forbi det prinsipielle spørsmål uten stadig og pinlig friksjon, kan jeg kun gi her Stauning min tilslutning når han peker på internasjonal avgjørelse.

Statsminister Mowinckel svarer statsminister Stauning.

Mowinckel.

Både Island og Norge nærme-
re til å tale om
historisk rett
enn Danmark.

Han er enig i
at internasjonal
avgjørelse er
bedre enn stå-
dig og pinlig
friksjon.

I anledning av statsminister Staunings nye og utførlige bemerkninger om Grønlandsspørsmålet har N. T. B. henvendt sig til statsminister Mowinckel og bedt ham si nogen ord i den anledning.

Statsministeren uttaler:

Vi vil sikkert alle i Norge sette pris på den velvillige forståelse av Norges reelle og praktiske interesser og arbeid på Østgrønlands kyst som finnes i den danske statsministers uttalelse.

Men hr. Stauning synes ikke å ville se den sannhet i øinene at

det den hele tid har eksistert en rettslig uoverensstemmelse mellom dansk og norsk opfatning av Øst-Grønlands stilling og at Østgrønlandsavtalen hverken har kunnet eller villet bringe denne uoverensstemmelse ut av verden.

Hr. Stauning har naturligvis rett i at ingen i Norge kan „påberope sig denne traktat som bevis for at Danmark har anerkjent Østgrønland som „ingenmannsland“.

Jeg kjenner heller ikke til at nogen i Norge har gjort dette og jeg nytter gjerne leiligheten til å beriktige et uttrykk jeg selv fornylig har benyttet i denne forbindelse, nemlig at „avtalen godkjenner vår opfatning av Øst-Grønland som ingenmannsland“. Det som med rette kan sies er at avtalen godkjenner at begge land beholder sin opfatning: Danmark at Øst-Grønland er dansk, Norge at det er ingenmannsland.

At avtalen overhodet kunde bli til skyldes nettop den omstendighet at man omhyggelig undgikk å få inn i den noget som kunde brukes eller påberopes mot noget av landenes opfatning av suverenitetsspørsmålet.

Dette fikk jo også som hr. Stauning selv erindrer, sitt uttrykk i den noteveksling som var en del av overenskomsten, og hvori begge regjeringer uttrykkelig uttaler at de „forbeholder sig sitt prinsipielle syn i de spørsmål vedrørende Grønland som ikke er omhandlet i denne overenskomst således at ved den intet er prejudisert og intet er opgitt eller forspilt“.

Det fremgår herav at så omhyggelig som Øst-Grønlandsavtalen enn tilrettelegges alle muligheter for et fredelig praktisk og videnskapelig arbeid for begge folk på Øst-Grønland, har den

skje, vilde det naturligvis være at det blev undergitt norsk statshøihet. Dette standpunkt er fremdeles Norges.

Når hr. Stauning atter påberoper sig Danmarks „historiske rett“ til Østgrønland, vil jeg bare si at ingen her i Norge forstår hvilken historisk rett han sikter til. Skal der overhodet her kunne være tale om „historisk“ forbindelse må både Island og Norge være nærmere til å føre slik tale enn Danmark.

Også jeg slutter mig helt til hr. Staunings ønske om at Grønlandsspørsmålet ikke må forbitte det gode forhold mellom de to folk. Østgrønlandsavtalens allsidige bestemmelser gir jo begge folk full rett og frihet til både praktisk og videnskapelig virke i

Stauning.

Både Island og Norge nærmere til å tale om historisk rett enn Danmark.

Han er enig i at internasjonal avgjørelse er bedre enn stadig og pinlig friksjon.

Mowinckel.

I anledning av statsminister Staunings nye og utførlige bemerkninger om Grønlandsspørsmålet har N. T. B. henvendt sig til statsminister Mowinckel og bedt ham si nogen ord i den anledning.

Statsministeren uttaler:

Vi vil sikkert alle i Norge sette pris på den velvillige forståelse av Norges reelle og praktiske interesser og arbeid på Østgrønlands kyst som finnes i den danske statsministers uttalelse.

Men hr. Stauning synes ikke å ville se den sannhet i øinene at

det den hele tid har eksistert en rettslig uoverensstemmelse mellom dansk og norsk opfatning av Øst-Grønlands stilling og at Østgrønlandsavtalen hverken har kunnet eller villet bringe denne uoverensstemmelse ut av verden.

Hr. Stauning har naturligvis rett i at ingen i Norge kan „påberope sig denne traktat som bevis for at Danmark har anerkjent Østgrønland som „ingenmannsland“.

Jeg kjenner heller ikke til at nogen i Norge har gjort dette og jeg nytter gjerne leiligheten til å beriktige et uttrykk jeg selv fornylig har benyttet i denne forbindelse, nemlig at „avtalen godkjenner vår opfatning av Øst-Grønland som ingenmannsland“. Det som med rette kan sies er at avtalen godkjenner at begge land beholder sin opfatning: Danmark at Øst-Grønland er dansk, Norge at det er ingenmannsland.

At avtalen overhodet kunde bli til skyldes nettop den omstendighet at man omhyggelig undgikk å få inn i den noget som kunde brukes eller påberopes mot noget av landenes opfatning av suverenitetsspørsmålet.

Dette fikk jo også som hr. Stauning selv erindrer, sitt uttrykk i den noteveksling som var en del av overenskomsten, og hvori begge regjeringer uttrykkelig uttaler at de „forbeholder sig sitt prinsipielle syn i de spørsmål vedrørende Grønland som ikke er omhandlet i denne overenskomst således at ved den intet er prejudisert og intet er opgitt eller forspilt“.

Det fremgår herav at så omhyggelig som Øst-Grønlandsavtalen enn tilrettelegges alle muligheter for et fredelig praktisk og videnskapelig arbeid for begge folk på Øst-Grønland, har den ikke innlatt sig på å søke løst den prinsipielle uoverensstemmelse mellom de to land.

Den danske statsminister vil sikkert selv erindre fra forhandlingene at det var den norske delegasjons ufravikelige standpunkt at Øst-Grønland måtte ansees som „terra nullius“ og at hvis nogen endring heri skulde

skje, vilde det naturligvis være at det blev undergitt norsk statshøihet. Dette standpunkt er fremdeles Norges.

Når hr. Stauning atter påberoper sig Danmarks „historiske rett“ til Østgrønland, vil jeg bare si at ingen her i Norge forstår hvilken historisk rett han sikter til. Skal der overhodet her kunne være tale om „historisk“ forbindelse må både Island og Norge være nærmere til å føre slik tale enn Danmark.

Også jeg slutter mig helt til hr. Staunings ønske om at Grønlandsspørsmålet ikke må forbitre det gode forhold mellom de to folk. Østgrønlandsavtalens allsidige bestemmelser gir jo begge folk full rett og frihet til både praktisk og videnskapelig virke i disse veldige og øde strøk, hvor det ikke skulde være nødvendig å trække hverandre på tærne, men plass nok for alle til nyttig arbeid og vennskapelig samarbeid. Skulde det imidlertid vise sig umulig å komme forbi det prinsipielle spørsmål uten stadig og pinlig friksjon, kan jeg kon gi hr. Stauning min tilslutning når han peker på internasjonal avgjørelse.

Statsminister Stauning om Grønlandsspørsmålet.

Han uttaler sig til „Arbeiderbladet“
om de angrep han har vært gjen-
stand for i den norske presse.

Og redegjør utførlig for sitt synspunkt med hensyn til Øst-Grønland og Færøiene.

Diskusjonen om Øst-Grønland har atter tatt fart i den norske og danske presse. Statsminister Stauning er blitt sterkt angrepet i enkelte norske presseorganer, og nylig har man sett statsminister Mowinckel rykke ut med en erklæring i den pågående diskusjon.

«Arbeiderbladet» vil bringe noen uttalelser fra kjente politikere om Grønlandsspørsmålet, og vi begynner med statsminister Stauning. Vi har anmodet vår korrespondent i København om å søke et intervju med ham, og det følger her.

Stauning uttaler om Grønlands-traktaten bl. a.:

Den var ubetinget ment som en imøtekommande handling overfor Norge, hvorfra det fremhevedes at det var gamle fangst- og jakt-interesser som truedes, når Danmark gjennomførte den avsperring av Øst-Grønland som var bebudet i et ministerielt sirkulære av 1921.

Mitt parti var absolutt imot en sådan utelukkelse fra et område, hvor mulige danske interesser særdeles vel kunde forenes med norske og hvor utelukkelse ikke var nødvendig av hensyn til eskimoene.

Det lyktes som bekjent å sam-

Statsminister Stauning.

Danmark, ikke kunde opgis.

Ennskjønt jeg nok under forhandlingene sporet norske ønsker av langt mer vidtrekkende art enn de erhvervsmessige, trodde jeg dog at innrømmelsen på det reelle, praktiske punkt vilde veie således at man ikke satte forholdet mellem de to land på spill av hensyn til en ekspansjonstrang overfor områder av sådan art som Øst-Grønland.

Det voldt stort besvær å gjennomføre Grønlands-traktaten i 1924. Partiene følte sig ikke bundne av de delegerte, som hadde satt sine navn inn for gjennomførelsen, og motstanden ydtes fordi man foruroligedes av at

holdt traktaten og sikret gjennomførelsen, og jeg angrer ikke dette.

Jeg er derimot blitt skuffet over at det tross traktaten er drevet en sterk agitasjon fra norske kretser imot Danmark, og jeg er forbauset over at noen i Norge mener å kunne påberope sig denne traktat som bevis for at Danmark anerkjente Øst-Grønland som «ingenmannsland» eller lignende. Vi erklærte både i delegasjonen og ved regjeringenes underskrivning i særlig tillegg at vi fastholdt vor opfatning av suvereniteten — likesom Norges regjering gjorde det for sitt vedkommende.

Hvad jeg har oplevd av agitasjon i norske aviser og bøker har vist mig at saken ikke dreiet sig om erhvers-interessene i Øst-Grønland, men om politiske formåls varetagelse.

At dette har bevirket at uvil-lige stemninger også har fått råderum i Danmark, er innlysende, ti intet land gir godvillig avkall på landområder, som det mener å besidde med historisk rett. Jeg hadde tenkt mig en annen utvikling og beklager at denne formentlig nu er utelukket.

— Hvilken utvikling tenker De på?

minister Stauning.

ikke kunde opgis.

Ønt jeg nok under for-
ne sporet norske øn-
ngt mer vidtrekkende
erhvervsmessige, trod-
at innrømmelsen på
praktiske punkt vilde
s at man ikke satte
mellem de to land på
nsyn til en ekspan-
overfor områder av
som Øst-Grønland.
ite stort besvær å
e Grønlands-trakta-
Partiene følte sig ik-
av de delegerte, som
sine navn inn for gjen-
t, og motstanden yde-
an foruroligedes av at
et å anerkjenne Dan-
renitet over området.
øde I. C. Christensen
våre partier venstre
nokratiet som fast-

legasjonen og ved regjeringenes
underskrivning i særlig tillegg at
vi fastholdt vor opfatning av su-
vereniteten — likesom Norges re-
gjeriing gjorde det for sitt ved-
kommende.

Hvad jeg har oplevd av agita-
sion i norske aviser og bøker har
vist mig at *saken ikke dreiet sig
om erhvers-interessene i Øst-
Grønland*, men om politiske for-
måls varetagelse.

At dette har bevirket at uvil-
lige stemninger også har fått rå-
derum i Danmark, er innlysende,
ti intet land gir godvillig avkall
på landområder, som det mener
å besidde med historisk rett. Jeg
hadde tenkt mig en annen utvik-
ling og beklager at denne for-
mentlig nu er utelukket.

— Hvilken utvikling tenker
De på?

— Ja, sier han, jeg trodde vir-
kelig at det var som det blev for-
klart, at det var en del av Norges
befolkning som var henvist til å

drive erhverv i Øst-Grønland.
Jeg fant at traktaten gav en stor
innrømmelse, da det i denne
heter:

Det er fri adgang for fartøier, ad-
gang til å gå i land, overvintre og drive
jakt, fangst og fiskeri, adgang for per-
soner eller selskaper til å ta grunn i
besiddelse, når denne anvendes til be-
boelse, oplag eller på annen effektiv
måte, og endelig adgang til å oprette
stasjoner for værvarsling, telegraf, te-
lefon o. a.

Men jeg var ikke uvillig til å
gå videre i den henseende. Jeg
hadde ventet en lojal utnyttelse
av rettighetene og ro om det
statsrettslige spørsmål. Men
istedenfor har jeg i norske bøker
og i norske aviser lest om de po-
litiske mål som forfulgtes under
utnyttelsen av Øst-Grønland.

Jeg hadde ventet å se en for-
svarlig erhvervsvirksomhet ut-
øvet av utsendinger fra to bro-
derland, og jeg næret ingen tvil
om at Norges utsendinger, som
var best øvede og mest erfarne
på det omhandlede område, vilde
tatt førerskapet, men det kunde
ikke genere mig, da jeg ikke
noensinne har regnet med store,
økonomiske danske interesser i
Øst-Grønland. Når traktaten da

under disse forhold var utløpet,
vilde jeg ha ansett det for rime-
lig om man hadde utvidet de er-
hvervsmessige rettigheter for
Norges befolkning, og jeg tror det
vilde vært full forståelse herfor
i Danmark.

Nu har man imidlertid erfart
at det var andre interesser som
lå bak den norske agitasjon på
erhververnes vegne, og det har
som sagt også endret stemningen
i Danmark.

— Har den danske regjering
også endret sine følelser og er
uvillig til fredelig forhandling?

— Nei, absolutt ikke. Hvis
det ansvarlige Norge, altså regje-
ringen, uttalte et ønske om fort-
satt utvikling av traktaten av
1924, tror jeg ikke man vilde ha
noe imot det. På det praktiske
område vil jeg strekke mig me-
get vidt, og det vil sikkert hele
regjeringen. Men krever man at
vi skal opgi, hvad som av alle i
Danmark ansees for vår histori-
ske rett, så er det en opfordring
til opgivelse av vår rett, og den
vil vi ikke følge.

Og dertil vil jeg føie at hvis
Norges ansvarlige regjering,
eventuelt efter prøvelse av stor-
tinget, vil fremsette noe politisk
krav overfor Danmark, så fore-
trekker jeg at dette skjer uten
at man forbitrer forholdet mel-
lem de to folk ved årelang, upas-
sende pressekampanje. Jeg vil
rolig se Norge føre sitt krav frem
for en internasjonal domstol, og
jeg vil rolig avvente dommen og
bøie mig for den, når ellers alle
formalia er i orden.

— Kan det tenkes tilveiebragt
en overenskomst om Øst-Grøn-
land uten en så opsiktsvekkende
fremgangsmåte som denne?

— Ja, som jeg har sagt, hvis
det dreier sig om det praktiske
livs krav, om erhvervsvirksom-
het for et broderfolk og om sik-
ring derav, vil jeg personlig, og
sikkert også regjeringen, være
ytterst imøtekommende. Det vil
sikkert fremdeles være en be-
skjeden erhvervsvirksomhet, som
kan utøves fra dansk side i Øst-

Grønland, og om man endog helt
skulde opgi denne, vilde det ikke
være av økonomisk betydning —
naturligvis bortsett fra de kolo-
niområder som forefinnes, befol-
ket med eskimoer.

Men det videnskapelige ar-
beid, som er påbegynt og fort-
satt i en rekke år, måtte natur-
ligvis fortsettes, og det måtte og-
så være adgang til bosettelse for
eskimoer, hvis sådan nødvendig-
het måtte opstå, og endelig måtte
man under arbeidet for en over-
enskomst med reelt, praktisk
innhold helt la det politiske
spørsmål utgå. Og det vilde væ-
re en lykke for begge land.

På min henvisning til presse-
uttalelsene i den siste tid, særlig
angående referat av uttalelser i
et foredrag for riksdagen, svarer
Stauning:

— Ja, jeg har sett enkelte av
sådanne artikler, bygget på refe-
rater hvis opprinnelse jeg ikke
kjenner, og hvis innhold jeg ikke

de siste 10 år har denne utgift
til anlegg og drift vært 2¼ mil-
lion kroner årlig i gjennemsnitt.
Desuten er det i samme tid, sær-
lig til fiskeriet, utlånt ca. 3 mil-
lioner kroner.

I anledning av de fremsatte
uttalelser om selvstendighet for
Færøiene har jeg uttalt: «Det vil
være verdig å overlate befolkning-
en på Færøiene selv å avgjøre
sin egen skjebne. Er det befolk-
ningens vilje at Færøiene skal
bli et selvstendig samfund, og
tilkjennegis denne vilje ikke ba-
re av enkeltmenn, men av folket
på avgjørende måte, så vil jeg
personlig ikke sette mig der-
imot.»

Denne uttalelse fikk enstem-
mig tilslutning fra alle retninger
innenfor dansk offentlighet, selv
om betydningsfulle, statsrettslige
spørsmål også måtte melde sig.

hadde ventet en lojal utnyttelse av rettighetene og ro om det statsrettslige spørsmål. Men istedenfor har jeg i norske bøker og i norske aviser lest om de politiske mål som forfulgtes under utnyttelsen av Øst-Grønland.

Jeg hadde ventet å se en forsvarelig erhvervsvirksomhet utøvet av utsendinger fra to broderland, og jeg nærer ingen tvil om at Norges utsendinger, som var best øvede og mest erfarne på det omhandlede område, vilde tatt førerskapet, men det kunde ikke genere mig, da jeg ikke noensinne har regnet med store, økonomiske danske interesser i Øst-Grønland. Når traktaten da

gikk endret sine følelser og er uvillig til fredelig forhandling? — Nei, absolutt ikke. Hvis det ansvarlige Norge, altså regjeringen, uttalte et ønske om fortsatt utvikling av traktaten av 1924, tror jeg ikke man vilde ha noe imot det. På det praktiske område vil jeg strekke mig meget vidt, og det vil sikkert hele regjeringen. Men krever man at vi skal opgi, hvad som av alle i Danmark ansees for vår historiske rett, så er det en opfordring til opgivelse av vår rett, og den vil vi ikke følge.

Og dertil vil jeg føie at hvis Norges ansvarlige regjering, eventuelt efter prøvelse av stortinget, vil fremsette noe politisk krav overfor Danmark, så foretrekker jeg at dette skjer uten at man forbitrer forholdet mellom de to folk ved årelang, upassende pressekampanje. Jeg vil rolig se Norge føre sitt krav frem for en internasjonal domstol, og jeg vil rolig avvente dommen og bøie mig for den, når ellers alle formalia er i orden.

— Kan det tenkes tilveiebragt en overenskomst om Øst-Grønland uten en så opsiktsvekkende fremgangsmåte som denne?

— Ja, som jeg har sagt, hvis det dreier sig om det praktiske livs krav, om erhvervsvirksomhet for et broderfolk og om sikring derav, vil jeg personlig, og sikkert også regjeringen, være ytterst imøtekommende. Det vil sikkert fremdeles være en beskjeden erhvervsvirksomhet, som kan utøves fra dansk side i Øst-

Grønland, og om man endog helt skulde opgi denne, vilde det ikke være av økonomisk betydning — naturligvis bortsett fra de koloniområder som forefinnes, befolket med eskimoer.

Men det videnskapelige arbeid, som er påbegynt og fortsatt i en rekke år, måtte naturligvis fortsettes, og det måtte også være adgang til bosettelse for eskimoer, hvis sådan nødvendighet måtte opstå, og endelig måtte man under arbeidet for en overenskomst med reelt, praktisk innhold helt la det politiske spørsmål utgå. Og det vilde være en lykke for begge land.

På min henvisning til presseuttalelsene i den siste tid, særlig angående referat av uttalelser i et foredrag for riksdagen, svarer Stauning:

— Ja, jeg har sett enkelte av sådanne artikler, bygget på referater hvis opprinnelse jeg ikke kjenner, og hvis innhold jeg ikke godkjenner. Jeg har efter min reise til Grønland i godkjente intervju fremsatt min opfatning, og denne har jeg gjengitt i den bok som jeg skrev om denne reise. Jeg synes man kan holde sig til det, således gjør jeg både overfor andre og overfor mig selv.

Da det åpenbart ikke er mere å si om Grønland, spør jeg ministeren om han vil uttale sig om Færøiene.

Han svarer:

— Jeg har ikke noe imot å si noen ord til orientering, men jeg anerkjenner ikke dermed at det er noe norsk-dansk mellomværende om denne landsdel.

Jeg har sett i en norsk avis at jeg overfor Færøiene hevder prøisiske, Bismarckske metoder og forbauses over den uvitenhet eller usannferdighet som sådanne uttalelser er vidnesbyrd om.

Færøiene er et amt i Danmark med den særstilling at det består et lagting som kan uttale sig om lovgivningsspørsmål, og som høres angående sådanne. Det er ved grunnlov og valglov sikret Færøiene en representant både i folketing og landsting. Færøienes kommuner har selvstyre som andre kommuner i landet og almindelig valgrett. Befolkningen på Færøiene er fritatt for verneplikt og fritatt for skatter til den danske stat. En rekke offentlige institusjoner på Færøiene opprettholdes ved midler, som utredes av den danske stat —, i løpet av

de siste 10 år har denne utgift til anlegg og drift vært 2¼ million kroner årlig i gjennomsnitt. Desuten er det i samme tid, særlig til fiskeriet, utlånt ca. 3 millioner kroner.

I anledning av de fremsatte uttalelser om selvstendighet for Færøiene har jeg uttalt: «Det vil være verdig å overlate befolkningen på Færøiene selv å avgjøre sin egen skjebne. Er det befolkningens vilje at Færøiene skal bli et selvstendig samfund, og tilkjennegis denne vilje ikke bare av enkeltmenn, men av folket på avgjørende måte, så vil jeg personlig ikke sette mig derimot.»

Denne uttalelse fikk enstemmig tilslutning fra alle retninger innenfor dansk offentlighet, selv om betydningsfulle, statsrettslige spørsmål også måtte melde sig.

Hjem fra rådsmøte.

**Statsministeren meget
tilfreds med møtet.**

**Om Øst-Grønland vil
han ikke si et ord!**

Over København og Gøteborg vendte statsminister Mowinckel med utenlandstoget igår aftes hjem fra forhandlingene i Folkeforbundets råds-møte i Genf.

Statsministeren, som så godt nt, var i strålende humør. I en kort samtale med en av «Morgenbladets» medarbeidere uttrykte han sin store glede over de opnådde resultater. Løsningen av den tysk-polske konflikt viser at forbundsrådet har gjort sin plikt og varetatt minoritetenes interesser. På hjemreisen gjennom Tyskland hadde statsministeren fått et levende inntrykk av at man også der nu ser hen til forbundet med tillid og tro på det. Det viktigste resultat er, at det nu har vist sig at man i Folkeforbundets råd har et institutt, som overveier vanskelighetene i enhver foreliggende kritisk situasjon og at det virkelig makter å finne veien ut av uføret.

For den blivende fred er det av den største betydning at de ledende statsmenn kommer sammen, den personlige kontakt innebærer realiteter som ikke kan overvurderes.

— Men det annet minoritetspørsmål, ukrainernes klager over den polske behandling, hvordan går det med det?

— Rådet har besluttet at det skal undergis behandling av en tremannskomite, Storbritannien får formannuen, Norge og Italien de to øvrige medlemmer.

— Vil dette bevirke at De kommer til å reise nedover snart igjen, eller kan De bli hjemme til mai?

— Jeg håber jeg kan holde mig i ro herhjemme.

— Men Memel-konflikten, hvorfor er løsningen av dette spørsmål utsatt?

— Når jeg måtte be om å få det utsatt til mai, skyldes det at den juridiske side var langt fra klar. Den skal nu utredes av juristene i Haag. Flere av stridspunktene er forøvrigt allerede ordnet, så jeg nærer det beste håb om en gunstig løsning.

— Har De noget mere å si om «Ivestiaaffæren»?

— Den berodde på en komplett misforståelse og er jo forlengst helt oppklart gjennom dr. Munchs uttalelser.

— Hvem blir president for avrustningskonferansen til neste år?

— Det er ikke avgjort, Benes har vel fremdeles de største chancer, men det er umulig å si noget. Det avgjøres på rådsmøtet i mai.

— Hva sier De om statsminister Staumings siste Grønlandsaksjon?

— Om Øst-Grønland ønsker jeg absolutt ikke å si et eneste ord ikveld!

Og nu vil jeg hjem! sier statsministeren, tar sin frue under armen og forsvinner inn i den ventende bil.

Aftenposten nr 43.
24 jan. 1931.

Øst-Grønland.

Statsminister Stauning svarer statsminister Mowinckel.

Kjøbenhavn, 23. januar.

Den norske statsminister Mowinckel som for tiden opholder sig i Genf har i »Aftenposten« for 22. ds. fremsatt en uttalelse om Norges Grønlandsinteresser hvori det heter »at Grønlandsavtalen mellem Danmark og Norge godkjenner den norske opfatning av Øst-Grønland som ingenmannsland og sikrer Norge fri virksomhet og full aksjonsfrihet over praktisk talt hele dette veldige strøk».

Ritzaus Bureau har i den anledning henvendt sig til den fungerende utenriksminister statsminister Stauning som uttaler følgende:

Vedkommende passus i statsminister Mowinckels artikkel må bero på en erindringsforskyvning hos hr. Mowinckel. Traktaten om Øst-Grønland hadde til formål å løse visse praktiske spørsmål i forbindelse med utnyttelsen av Øst-Grønland, navnlig adgangen

til jakt, fangst og fiske, samt beboelse, mens begge parter ved undertegnelsen tok et forbehold hvorved de fastholdt sitt prinsipielle syn på de spørsmål som ikke omhandles i overenskomsten »således, at ved den intet er prejudisert og intet opgitt eller forspilt«.

Danmark hevder som bekjent suvereniteten over hele Grønland.

Hvad angår statsminister Mowinckels uttalelse om at Grønlandstraktaten sikrer Norge full aksjonsfrihet kommer det naturligvis an på hvad man legger deri. Traktaten tillegger faktisk nordmennene meget vidtgående rettigheter i Øst-Grønland og jeg tror at det danske folk bifaller dette ytterst imøtekommende standpunkt. Norske borgere har adgang til bosettelse, til utøvelse av næring og til opprettelse av videnskapelige stasjoner, men disse rettigheter er uttømmende angitt i traktaten og videregående rettigheter kan absolutt ikke utledes av denne og vil i kraft av Danmarks prinsipielle synspunkt ikke kunne ventes anerkjent fra dansk side.

Smeeve

'Aftenposten' nr 38.

fredag 22 jan. 1931.

Våre Grønlands- interesser.

Fra statsminister
Joh. Ludv. Mowinckel.

I sitt usannferdige angrep på statsråd Oftedal nevner hr. Olaf Benneche gjentagne ganger de «dumheter», «sottiser» og «skader» jeg skal ha begått i forbindelse med Grønlandsspørsmålet.

Hr. Benneche kan bare sikte til Østgrønlandsavtalen.

Denne avtale blev til efter enstemmig innstilling fra en forhandlingskomité med Danmark, hvis formann jeg var, og som for-

øvrig bestod av ansette og ledende menn fra de tre øvrige politiske partier.

Avtalen blev godtatt av et næsten enstemmig storting overensstemmende med proposisjon fremsatt av regjeringen Berge/Michelet og efter en enstemmig innstilling fra en sterk og allsidig sammensatt stortingskomité.

Avtalen godkjenner vår opfatning av Østgrønland som ingenmannsland og sikrer oss fritt virke og full aksjonsfrihet over praktisk talt hele dette veldige strøk.

Østgrønland står dog ikke åpent bare for oss. Vi hverken har eller har villet ha noget monopol, men fri og like rett for alle.

Vårt arbeide og vårt virke må derfor skje under fri kappestrid og på like vilkår med andre folk.

Heldigvis ligger det i forholdenes natur at intet folk er så godt skikket som vårt til denne kappestrid, og nettop Østgrønlandsavtalen sikrer oss enhver rett i så henseende.

18.—1.—1931.

Ærbødigst

Joh. Ludv. Mowinckel.

113 | II, 2. 127

*Aftenposten nr 29.
Lørdag 17 jan. 1931.*

Statsminister Staunings ubeføiede angrep på norske fangstfolk.

Ved hjelp av den danske professor
Jensens "Grønlands Fauna" kan det
bevises, at det ikke er nordmennene som
utrydder selen ved Grønland.

Medlemmer av Regjering
og Stortinget bør til
sommeren besøke Øst-
Grønland.

Dosent Hoel uttaler sig
til "Aftenposten".

«Aftenposten» har henvendt sig
til dosent Hoel og spurt hvad
han mener om statsminister Stau-
nings uttalelse om at selens utryd-
delse ved Grønland skyldes «de
norske fiskeres rovfangst». Do-
senten svarer:

— Denne uttalelse er lett å slå
ihjel. I 1928 kom det ut en bok
«Grønlands fauna» av den danske
professor Adolf Jensen. Her
sier han bl. a. følgende om selen:
«Vel har selfangsten i nyere tid
vist en relativ tilbakegang. Antal-
let av den sel som nedlegges har
ikke holdt skritt med befolkning-
ens sterke tilvekst. Omkring 1850
blev der i de nord-grønlandske
kolonier fanget 15 sel årlig pr. in-
divid. Nu er tallet gått ned til 9.
I de syd-grønlandske kolonier er
tallet sunket fra 8 til 3.2. Grun-
nen til denne nedgang er utvil-
somt å søke deri at selen er tatt
av i antall på grunn av de sterke
efterstrebelser den i nyere tid har
været utsatt for — de i Grøn-
land hjemmehørende selarter fra
eskimoenes side og den trekkende
sel fra fremmede fangstmenn.»

De to selarter som særlig spil-
ler en rolle for eskimoene, er snad-
den og grønlandsselen. Snadden
er en ved Grønland hjemmehøren-
de sel, og den var det som ialfall
før i tiden blev drept mest av —
60—70,000 om året, og den har
eskimoene — efter Jensens utsagn
— selv deimert. Nordmennene
har bare fanget bagatellmessig av
denne selart — mest i Svalbård-
farvannet. Om grønlandsselen —
sortsiden, — som danskene kaller
den — kan man citere efter Jen-
sen: «Efter Nansens fremstilling
hører Vest-Grønlands sortsider til
en vestlig stamme, hvis store yng-
leplasser ligger nordost for New-
foundland. Mens endel yngler på
isen i St. Lawrencebukten, må der
muligens også finnes andre mindre
yngleplasser i drivisen lenger
nordover. Denne opfatning stem-
mer godt med opplysninger som
foreligger om sortsidens optreden
ved Vest-Grønland.»

Denne vestlige stamme fanges
bare av amerikanerne — ikke av
våre fangstfolk. Hvorfor angriper

forhold til fangsten på Vest-Grøn-
land.

Om klappmysen sier professor
Jensen at den har stor økonomisk
betydning for Julianehåb og til-
dels i Fredrikshåbs distrikt, idet
den skytes i mengde mellom stor-
isens flak. Han sier videre at i
gode år kan man i Julianehåb sky-
te 5—6000, men fangsten kan også
mislykkes. Så fortsetter han:
«Den (fangsten) er nemlig avhen-
gig av om drivisen ligger gunstig
— ikke lenger fra land enn at fan-
gerne kan nå ut til dyrene, og av
om isen ligger tilpass spredt. Lig-
ger isen så tett sammenstuvet at
fangerne ikke kan ferdes mellom
flakene, eller er den kun ringe av
omfang eller ligger for langt ute,
kan fangsten mislykkes. Dette har
således været tilfelle i de siste tre-
fire år.»

— Som De ser — sier hr. Hoel
— nevner ikke professoren med et
ord at nordmennenes fangst er
skyld i at eskimoenes klappmys-
fangst enkelte år mislykkes. Dette
skyldes — efter hans utsagn — is-
forholdene.

— Stauning nevner at Danmark
næste år bør sende en riksdags-
delegasjon til Grønland for å stu-
dere forholdene der. Bør vi gjøre
noget lignende?

— Ubetinget. Vi bør sende
både endel regjeringsmedlemmer
og noen stortingsmenn, så de på
stedet kan sette sig inn i forhol-
dene. Øst-Grønland har den aller
største betydning for Norge og
våre viktige ishavsinteresser.

Advokat Smedal
imøtegår stats-
minister Staunings
påstand

om at Danmark
har suvereniteten
over hele Grøn-
land.

«Aftenposten» har henvendt
sig til Grønlandslagets formann,
advokat Gustav Smedal, i an-
ledning av statsminister Stau-
nings uttalelse torsdag i Kjøben-
havn om at Danmark har suvere-
nitet over hele Grønland. Advokat
Smedal sier:

— Statsminister Stauning ut-
talte i sin nylig utkomne bok at
Danmark ved begivenhetene i

over hele Grønland. Derfor har
den for ikke mange år siden hen-
vendt sig til fremmede makter
med anmodning om at disse skul-
de anerkjenne dansk suverenitet

«Aftenposten» har henvendt sig til dosent Hoel og spurt hvad han mener om statsminister Staunings uttalelse om at selens utryddelse ved Grønland skyldes «de norske fiskeres rovfangst». Dosenten svarer:

— Denne uttalelse er lett å slå ihjel. I 1928 kom det ut en bok «Grønlands fauna» av den danske professor Adolf Jensen. Her sier han bl. a. følgende om selen: «Vel har selfangsten i nyere tid vist en relativ tilbakegang. Antallet av den sel som nedlegges har ikke holdt skritt med befolkningens sterke tilvekst. Omkring 1850 blev der i de nord-grønlandske kolonier fanget 15 sel årlig pr. individ. Nu er tallet gått ned til 9. I de syd-grønlandske kolonier er tallet sunket fra 8 til 3.2. Grunnen til denne nedgang er utvilsomt å søke deri at selen er tatt av i antall på grunn av de sterke efterstrebelser den i nyere tid har været utsatt for — de i Grønland hjemmehørende selarter fra eskimoenes side og den trekkende sel fra fremmede fangstmenn.»

De to selarter som særlig spiller en rolle for eskimoene, er snadden og grønlandsselen. Snadden er en ved Grønland hjemmehørende sel, og den var det som ialfall før i tiden blev drept mest av — 60—70,000 om året, og den har eskimoene — efter Jensens utsagn — selv deimert. Nordmennene har bare fanget bagatellmessig av denne selart — mest i Svalbardfarvannet. Om grønlandsselen — sortsidens, — som danskene kaller den — kan man citere efter Jensen: «Efter Nansens fremstilling hører Vest-Grønlands sortsider til en vestlig stamme, hvis store yngleplasser ligger nordost for Newfoundland. Mens endel yngler på isen i St. Lawrencebukten, må der muligens også finnes andre mindre yngleplasser i drivisen lenger nordover. Denne opfatning stemmer godt med opplysninger som foreligger om sortsidens optreden ved Vest-Grønland.»

Denne vestlige stamme fanges bare av amerikanerne — ikke av våre fangstfolk. Hvorfor angriper ikke Stauning amerikanerne, som har fanget op til over 500,000 stykker av denne selstamme om året?

Grønlandsforskeren Brinck regner i 1857 at eskimoene på vestkysten årlig dreper 2—3000, og efter Jensens utsagn går tallet i gode år op i 5—6000. Dette tyder ikke på at fangsten er gått tilbake.

I Angmagsalik-distriktet på østkysten fanges også noen grønlandssel. Ifølge Jensen mener Nansen at det er mest sannsynlig at disse sel hører til den mellomste stamme, som yngler oppe i Jan Mayen-bavet. At nordmennenes fangst beroppe kan ha noen innflydelse på mengden av grønlandssel ved Angmagsalik, er således ikke utelukket. Men eskimoenes fangst her er ubetydelig i

gode år kan man i Julianehab skytte 5—6000, men fangsten kan også mislykkes. Så fortsetter han: «Den (fangsten) er nemlig avhengig av om drivisen ligger gunstig — ikke lenger fra land enn at fangerne kan nå ut til dyrene, og av om isen ligger tilpass spredt. Ligger isen så tett sammenstuvet at fangerne ikke kan ferdes mellom flakene, eller er den knn ringe av omfang eller ligger for langt ute, kan fangsten mislykkes. Dette har således været tilfelle i de siste tre-fire år.»

— Som De ser — sier hr. Hoel — nevner ikke professoren med et ord at nordmennenes fangst er skyld i at eskimoenes klappmyssfangst enkelte år mislykkes. Dette skyldes — efter hans utsagn — isforholdene.

— Stauning nevner at Danmark neste år bør sende en riksdagsdelegasjon til Grønland for å studere forholdene der. Bør vi gjøre noget lignende?

— Ubetinget. Vi bør sende både endel regjeringsmedlemmer og noen stortingsmenn, så de på stedet kan sette sig inn i forholdene. Øst-Grønland har den aller største betydning for Norge og våre viktige ishavsinteresser.

Advokat Smedal imøtegår stats- minister Staunings påstand

om at Danmark
har suvereniteten
over hele Grøn-
land.

«Aftenposten» har henvendt sig til Grønlandslagets formann, advokat Gustav Smedal, i anledning av statsminister Staunings uttalelse torsdag i Kjøbenhavn om at Danmark har suverenitet over hele Grønland. Advokat Smedal sier:

— Statsminister Stauning uttalte i sin nylig utkomne bok at Danmark ved begivenhetene i 1814—21 fikk suverenitet over hele Grønland. Det er denne påstand statsministeren nu har gjentatt på sin «Grønlandsaften» for de danske riksdagsmenn. Denne gang tilføier han endog, «at det er ingen tvil om» at påstanden er riktig.

Tvilene er imidlertid tilstede i høi grad. I 1814—21 var det bare en del av Grønland som var koloniseret og som var underlagt norsk statshøihet. Dette var Vestgrønland fra Kapp Farvel til 73° n. br. Det meste av den øvrige del av Grønland var på den tid ukjent, og henlå som et typisk ingenmannsland. Da Danmark, som Stauning selv innrømmer, utleder sin rett til Grønland fra Norge, kunde Danmark ved de omtalte begivenheter selvsagt ikke få suverenitet over nogen større del av Grønland enn den som tilhørte Norge.

Den danske regjering har tidligere været fullt klar over at Danmark ikke hadde suverenitet

over hele Grønland. Derfor har den for ikke mange år siden henvendt sig til fremmede makter med anmodning om at disse skulde anerkjenne dansk suverenitet over hele Grønland. Er det nogen som tror at den danske regjering vilde ha gjort dette, hvis den mente at Danmark i 1814—21 hadde erhvervet suverenitet over hele Grønland?

Det meste av Østgrønland er fremdeles et ingenmannsland. Her har imidlertid norske fangstfolk koloniseret kysten fra Davysunds sydkyst til Wollaston Forlands nordkyst — en strekning på ca. 300 km. — og de har til bruk for sin virksomhet bygget ca. 80 hus. Dette er et faktum som selvfølgelig må tas hensyn til. Når statsminister Stauning taler om at den danske riksenhet må opprettholdes, er det på sin plass å minne om at det er ikke tale om å frata Danmark noget dansk land. Det som vi ønsker, er at et ingenmannsland, hvor de altoverveiende økonomiske interesser er norske, og hvor norske fangstfolk har slått sig ned, ikke kommer under dansk styre.

Stavanger Aftenblad
søndag 25. Mars 1931.

Stavanger Aftenblad Nr. 71.

Situasjonen på Øst-Grønland.

Av advokat Gustav Smedal.

Vårt land står midt oppe i en vanskelig kamp for å hevde sine næringsinteresser i det østlige og vestlige Ishav. Resultatet av denne kamp, som kommer til å bli avgjørende for vår stilling i Ishavet i fremtiden, beror for en ikke liten del på oss selv. Har vi ikke den tilstrekkelige vilje til å vareta våre interesser, da er slaget tappt. Ingen hjelper det folk som ikke vil hjelpe sig selv. Er viljen derimot til stede, så er i dette tilfelle også evnen til stede, og jeg er da sikker på at vi skal opnå i hvert fall så gode resultater, at ingen vil være i villrede om at de penger som blev brukt for å hevde våre interesser, var vel anvendte penger.

I denne artikkel skal jeg bare omhandle forholdene på Øst-Grønland, hvor dansker og nordmenn står mot hinannen som konkurrenter. Her blir situasjonen til sommeren uten tvil meget tilspisset på grunn av den såkalte danske 3 års plan. Jeg tror det er av betydning at man i Norge lester sig mer ved denne plan enn man har gjort, og at man frem for alt gjør sig klart hvilket politisk mål det er planen skal tjene.

Det var like før jul at statsminister Stauning gav den danske presse meddelelse om planen til en treårig undersøkelse av «den sentrale del av Øst-Grønland. Strekningen fra Scoresbysund til Danmarkshavn».

Før jeg omtaler planen nærmere, skal jeg nevne dens finansielle grunnlag. Carlsbergfondet har bevilget

den ene legges ved Kong Oscars fjord og den annen ved Gael Hamkes Bay. Jeg henviser til kartet, som viser kyststrekningen fra Scoresbysund til Germanialand, hvor Danmarkshavn ligger.

Stasjonene ved Kong Oscars fjord og Gael Hamkes Bay vil bli forbundet med såkalte »reisehus«, som ikke skal ligge »lengere fra hinannen enn at avstanden i mellom dem kan tilbakelegges på en dag«. Disse reisehus vil for øvrig bli anbragt på hele strekningen mellom Scoresbysund og Danmarkshavn. Lauge Koch har utfalt herom:

»Langs den linje der finnes på det i pressen offentliggjorte kart, vil der bli bygd reisehus, således at man, i alt fall på slede, kan reise fra hus til hus uten å behøve å overnatte under åpen himmel«. (Politikens kronikk for 21. desember 1930).

Stasjonene ved Kong Oscars fjord og Gael Hamkes Bay vil bli utstyrt med radio. På strekningen fra Scoresbysund til Danmarkshavn vil der da i alt bli fire danske radiostasjoner, nemlig ved Scoresbysund, hvor radiostasjon blev opprettet i 1927, ved Kong Oscars fjord, ved Gael Hamkes Bay og endelig en fjerde radiostasjon, til hvilken Ekstrabladet innsamlet de nødvendige midler før jul. Stedet for plasseringen av denne radiostasjon kan ikke ses å være nøyaktig angitt.

Det blev videre sagt ved planens offentliggjørelse at det på stasjonene ved Kong Oscars fjord og Gael Hamkes Bay vilde bli plass for fire videnskapsmenn, som skulde overvintre. På de to stasjoner vilde der da bli åtte videnskapsmenn. Disse

skulde efter et års forløp ha adgang til å bli avløst og erstattet med andre. Hvis de benytter sig av denne adgang, vil det i så fall bli 24 danske videnskapsmenn som kommer til å arbeide på disse to stasjoner i løpet av de tre år for hvilke planen gjelder.

Lauge Koch har senere oplyst at »der til stadighet« vil være »15 videnskapsmenn ved stasjonene«, altså nær det dobbelte antall av det som først var nevnt. (Kristeligt Dagblad for 8. januar 1931). Foruten videnskapsmennene vil en del grønlandere komme til å bo på hver stasjon. Lauge Koch har på det ovenfor siterte sted sagt at »der vil bli tale om et minimum av 14—15 grønlandere, som formodentlig hentes i Vest-Grønland«. Dessuten kan man regne med at det på hver stasjon vil komme til å bli et underordnet personale av dansk herkomst. Det er blitt meddelt at en del »radiofolk« vil overvintre. Alt i alt vil man antagelig kunne gå ut fra at det på stasjonene ved Kong Oscars fjord og Gael Hamkes Bay vil overvintre 40—50 mann.

Stasjonene vil bli utstyrt med motorbåter. Disse skal anvendes til befarig av landet om sommeren. Resten av året vil landet bli gjennomstreift med hundeslede. At det vil bli lagt betydelig vekt på anskaffelsen av et tilstrekkelig antall eskimohunder, fremgår av Lauge Kochs kronikk i Politiken for 21. desember 1930.

De oppgaver som de overvintrende videnskapsmenn skal stille sig, blir av forskjellig art. Det skal således foretas geografiske undersø-

at en eskimoisk befolkning som har levd i denne del av Øst-Grønland, fullstendig forsvant for ca. 100 år siden. Denne undersøkelse, som blir både av zoologisk og arkeologisk art, har også til oppgave å bringe klarhet over om disse områder vil egne sig for en innvandring av en ny eskimoisk befolkning. Lauge Koch har i den nevnte kronikk i Politiken sagt herom:

»Men henblikk på den i Vest-Grønland hastig voksende befolkning må Danmark være klar over om der er livsbetingelser for en eskimobefolkning i disse egne, og vi må vite hvordan disse livsbetingelser er.«

I en ledende artikkel uttalte Politiken 21. desember 1930:

»Bak denne ekspedisjon ligger ikke alene det formål å foreke vår viden om Grønland og rykke den store hemmelighetsfulle innlandsis nærmere inn på livet, men tillike rent praktiske koloniseringsformål, hvis forutsetning er denne viden.«

Den omfattende virksomhet som her er skissert, vil bli utført i den del av Øst-Grønland hvor norske fangstfolk har ferdes i en lang årrekke, og i særlig grad vil virksomheten bli drevet i strøk hvor norske fangstfolk har slått sig ned, bygd hus og tatt grunnen i besiddelse.

Strekningen fra Davysunds sydkyst til Wollaston Forlands nordkyst (se kartet) er nemlig bebygd og kolonisert av norske fangstfolk. Det er i dette område at de to danske videnskapelige stasjoner vil bli lagt.

Norske fangstfolk har her til bruk for sin virksomhet bygd i alt ca. 80 hus. Plassen tillater ikke at jeg går meget i detalj. Jeg skal bare nevne at de to første norske hus blev bygd på Wollaston Forland i 1908, altså for mer enn 20 år siden. I 1909 blev det bygd et tredje norsk hus på Claveringsøya, og i 1922 blev det bygd to hus på Hudsonlandet, det ene i Myggbukta og det annet ved Kapp Franklin. Efter op-

Foruten den her omtalte fangst- og bosetningsvirksomhet, som utføres av overvintrende ekspedisjoner, har norske fangstfolk helt siden 1890-årene (første gang antagelig i 1889) til stadighet fra skib drevet fangst dels på land og dels i territorialfarvannet i den her omhandlede del av Øst-Grønland (kompletteringsfangst). Norske skuter har så å si årvisst vært på fangst i dette område av Øst-Grønlands kyst. Noen tilsvarende næringsvirksomhet er ikke blitt utført fra dansk side.

Jeg skal så gjøre noen ganske korte bemerkninger om utforskningen av denne del av Øst-Grønland og om videnskapelig arbeid som er utført her. Mens kysten fra Kapp Farvel til Scoresbysund og fra Danmarkshavn og nordover for en vesentlig del er blitt utforsket av danske ekspedisjoner, kan det samme ikke sies om landet mellom Scoresbysund og Danmarkshavn. Det første kjennskap til denne del av landet skyldes den skotske hvalfanger W. Scoresby jun. Senere er kjennskapet til landet i første rekke skaffet til veie av den annen tyske nordpolsekspedisjon under ledelse av kaptein Koldewey (1869—70) og professor A. O. Nathorst svenske ekspedisjon (1899).

I 1929 og 1930 har så vel Lauge Kochs danske ekspedisjoner som de av dosent Hoel utrustede norske ekspedisjoner arbeidet i området mellom Sabineøya (Wollaston For-

norske fangstfolk har kolonisert. Statsminister Staunings uttalelse om at »selv om der i stedet for 80 var 800 norske trehytter« kunde det ikke stoppe det planlagte videnskapelige arbeid, vil i Norge bli lest med en viss forundring. (Politiken for 22. februar 1931).

At den danske plan i første rekke er en politisk plan, kan man gå ut fra som sikkert. Riktigheten av denne antagelse bekreftes blandt annet av de kommentarer som den danske presse har inneholdt i anledning av planen. »Politiken«, som for tiden står den danske regjering nær, uttalte i en leder av 21. desember 1930:

»Der er ennu oppgaver å løfte i Grønland, og det er Danmark som skal løfte dem. Det er aldri noen skade til for en nasjon, minst av alt en liten nasjon, å ha en plikt der rekker ut over hverdagens krav og plikter. Grønland er et dansk koloniområde ikke alene i kraft av besiddelse og traktater, men ennu mer i kraft av den menneskelige, videnskapelige og økonomiske innsats Danmark har gjort for å kolonisere og utforske dette store land. Her er et område hvor vi ikke skal tillate andre å ta føringen, men vedbli å gå i spissen, som vi hittil har gjort, og derved bekrefte vår moralske rett til landet«.

»Nationaltidende«, som vel er Danmarks mest innflytelsesrike konservative avis, uttalte i en leder av samme dag:

»Lenge har vi tøvet og sett andre ta store oppgaver op, men lykkelig-

situasjonen til sommeren uten tvil meget tilspisset på grunn av den såkalte danske 3 års plan. Jeg tror det er av betydning at man i Norge fester sig mer ved denne plan enn man har gjort, og at man frem for alt gjør sig klart hvilket politisk mål det er planen skal tjene.

Det var like før jul at statsminister Stauning gav den danske presse meddelelse om planen til en treårig undersøkelse av «den sentrale del av Øst-Grønland. Strekningen fra Scoresbysund til Danmarkshavn».

Før jeg omtaler planen nærmere, skal jeg nevne dens finansielle grunnlag. Carlsbergfondet har bevilget 300,000 kroner til dens realisasjon. Samtidig har den danske stat stiftet de nødvendige skib til rådighet. Sommeren 1931 vil to skib bli anvendt, nemlig dampskibene »Gustav Holm» og »Godthaab». De følgende år vil ihvertfall »Godthaab» bli stilt til disposisjon. Lauge Koch, som er ophavsmannen til planen, har uttalt at Carlsbergfondets og den danske stats »Donationer tilsammen representerer over 1/2 million kroner». (Politikens kronikk for 21. desember 1930). At den danske stats foruten å stille skib til rådighet også vil yte »all fornøden støtte», uttales i Nationaltidende for 21. desember.

Planen går ut på at det opprettes to vitenskapelige stasjoner, hvorav

resbysund til Danmarkshavn vil der da i alt bli fire danske radiostasjoner, nemlig ved Scoresbysund, hvor radiostasjon blev opprettet i 1927, ved Kong Oscars fjord, ved Gael Hamkes Bay og endelig en fjerde radiostasjon, til hvilken Ekstrabladet innsamlet de nødvendige midler før jul. Stedet for plasseringen av denne radiostasjon kan ikke ses å være nøiaktig angitt.

Det blev videre sagt ved planens offentliggjørelse at det på stasjonene ved Kong Oscars fjord og Gael Hamkes Bay vilde bli plass for fire vitenskapsmenn, som skulde overvintre. På de to stasjoner vilde der da bli åtte vitenskapsmenn. Disse

vil man antagelig kunne gå ut fra at det på stasjonene ved Kong Oscars fjord og Gael Hamkes Bay vil overvintre 40—50 mann.

Stasjonene vil bli utstyrt med motorbåter. Disse skal anvendes til befarig av landet om sommeren. Resten av året vil landet bli gjennomstreift med hundeslede. At det vil bli lagt betydelig vekt på anskaffelsen av et tilstrekkelig antall eskimohunder, fremgår av Lauge Kochs kronikk i Politiken for 21. desember 1930.

De oppgaver som de overvintrende vitenskapsmenn skal stille sig, blir av forskjellig art. Det skal således foretas geografiske undersø-

ngelser, idet man spesielt vil søke å bringe på det rene om ikke den isfrie del av Øst-Grønland er større enn antatt. De geologiske undersøkelser som har vært drevet fra dansk side vinteren 1926-27 og sommeren 1929-30, vil bli fortsett.

Strekningen fra Davysunds sydkyst til Wollaston Forlands nordkyst (se kartet) er nemlig bebygd og kolonisert av norske fangstfolk. Det er i dette område at de to danske vitenskapelige stasjoner vil bli lagt.

Norske fangstfolk har her til bruk for sin virksomhet bygd i alt ca. 80 hus. Plassen tillater ikke at jeg går meget i detalj. Jeg skal bare nevne at de to første norske hus blev bygd på Wollaston Forland i 1908, altså for mer enn 20 år siden. I 1909 blev det bygd et tredje norsk hus på Claveringsøya, og i 1922 blev det bygd to hus på Hudsonlandet, det ene i Myggbukta og det annet ved Kapp Franklin. Etter oppdrag av Geofysisk Institutt, Tromsø, blev det samtidig i Myggbukta reist en trådløs stasjon, hvis oppgave var å sende værmeldinger fra Øst-Grønland til Norge.

Efter noen års avbrytelse tok den norske bosetning ny fart i 1926, og den har senere vært i stadig utvikling. Foldvik ekspedisjonen (1926-28), Hirde ekspedisjonen (1927-29) og Den norske Øst-Grønlandsekspedisjon (1928-30) har bygd ca. 30 hus. Den trådløse stasjon i Myggbukta, som fra sommeren 1923 hadde vært ute av funksjon, blev i 1926 satt i stand av Foldviksekspedisjonen og har siden uavbrutt vært i virksomhet. Den ekspedisjon som Arktisk Næringsdrift As. utsendte i 1929, og som for tiden oppholder sig på Øst-Grønland, har bygd 35 hus. Endelig har den såkalte Møre Grønlandsekspedisjon, som kom over til Øst-Grønland i 1930 og som fremdeles er der, bygd 12 hus.

Sammenligner man innenfor dette område — strekningen fra Davysunds sydkyst til Wollaston Forlands nordkyst — den her omtalte norske virksomhet med tilsvarende dansk virksomhet, viser det sig at danskene kommer helt til kort.

I 1919 blev det kjente danske selskap Øst-Grønlandsk Kompagni stiftet. Selskapet bygde innenfor dette område fire hus, hvorav bare to gjenstår. Det ene av disse har neppe vært brukt siden 1922. I 1924 måtte selskapet likvidere, og samtlige »jegere» blev hentet hjem.

I 1929 sendte det danske Nankoselskap en ekspedisjon til Øst-Grønland. Ekspedisjonen benytter dei ene av Øst-Grønlandsk Kompagnis to gjenstående hus, men holder el-

lver i Scoresbysund og fra Danmarkshavn og nordover for en vesentlig del er blitt utforsket av danske ekspedisjoner, kan det samme ikke sies om landet mellem Scoresbysund og Danmarkshavn. Det første kjennskap til denne del av landet skyldes den skotske hvalfanger W. Scoresby jun. Senere er kjennskapet til landet i første rekke skaffet til veie av den annen tyske nordpolsekspedisjon under ledelse av kaptein Koldewey (1869—70) og professor A. G. Nathorst svenske ekspedisjon (1899).

I 1929 og 1930 har så vel Lauge Kochs danske ekspedisjoner som de av dosent Hoel utrustede norske ekspedisjoner arbeidet i området mellem Sabineøya (Wollaston Forlands nordkyst) og Davysund. De her nevnte danske og norske ekspedisjoners betydning for landets utforskning kan visstnok sies å motsvare hinannen. Dog har danskene her det plus, at de hittil har publisert mer om sine undersøkelser enn nordmennene har gjort. Danske vitenskapsmenn synes å ha nær sagt ubegrensede midler til sin rådighet, når det gjelder trykning av vitenskapelige arbeider som er utført på Grønland. På dette område må vi ikke være for knappe med våre bevilgninger.

Plassen tillater ikke at jeg går nærmere inn på en sammenligning mellem dansk og norsk forskning og vitenskapelig arbeid i denne del av Øst-Grønland. Jeg tror imidlertid at man kan si at vår stilling er forholdsvis god.

Betrakter man under ett all den virksomhet som fra dansk og norsk side er blitt utøvd i område mellem Davysunds sydkyst og Wollaston Forlands nordkyst, er det sikkert at den norske virksomhet er langt større enn den danske. Den økonomiske utnyttelse av landet er praktisk talt helt på norske hender. Dette område av Øst-Grønland fremtrer som et typisk norsk interesseområde. I første rekke skyldes dette den omfattende og i de senere år raskt voksende norske bosetnings- og koloniserings-virksomhet, som tok sin begynnelse for over 20 år siden.

Det er egnet til å vekke oppmerksomhet og forbauselse at man fra dansk side setter i gang den ovenfor omtalte betydelige virksomhet just i den del av Øst-Grønland som kan betegnes som det norske interesseområde. Øst-Grønland er frem-

tid en dansk koloni, og det er Danmark som skal løfte dem. Det er aldri noen skade til for en nasjon, minst av all en liten nasjon, å ha en plikt der rekker ut over hverdagens krav og plikter. Grønland er et dansk koloniområde ikke alene i kraft av besiddelse og traktater, men ennå mer i kraft av den menneskelige, vitenskapelige og økonomiske innsats Danmark har gjort for å kolonisere og utforske dette herlige land. Her er et område hvor vi ikke skal til late andre å ta føringen, men vedbli å gå i spissen, som vi hittil har gjort, og derved bekrefte vår moralske rett til landet.

»Nationaltidende», som vel er Danmarks mest innflytelsesrike konservative avis, uttalte i en leder av samme dag:

»Lenge har vi tøvet og sett andre ta store oppgaver op, men lykkeligvis gjøres nu av Danmark, der har plikt til å gå i spissen, den største innsats i polarforskningens historie. Hensikten dermed er — som sagt — ikke blott teoretisk og vitenskapelig, men også praktisk-nasjonal».

Derefter nevnes at på strekningen fra Scoresbysund til Danmarkshavn

»vil fremstå en landevei av danske hus med 40 kilometers mellomrum, og det blir dertil vitenskapsmennenes oppgave å undersøke muligheten for kolonisasjon! Måske vil ad åre et befolkningsoverskudd i Vest-Grønland kunne flyttes over på østkysten».

Planens politiske karakter understrekes i en artikkel som den i grønlandsspørsmålet meget innflytelsesrike danske folketingsmann, generalauditor Pürschel, offentliggjorde i »Nationaltidende» for 2. januar d. å. Pürschel gjorde i denne artikkel opmerksom på at jeg i min bok »Erhvervelse av statsøiherhet over polarområder hadde sagt om den del av Øst-Grønland som det her er tale om:

»Foreløbig har Norge ikke lagt under sig den omtalte kyststrekning. Alle forhold ligger imidlertid vel til rette for en norsk suverenitetserhvervelse».

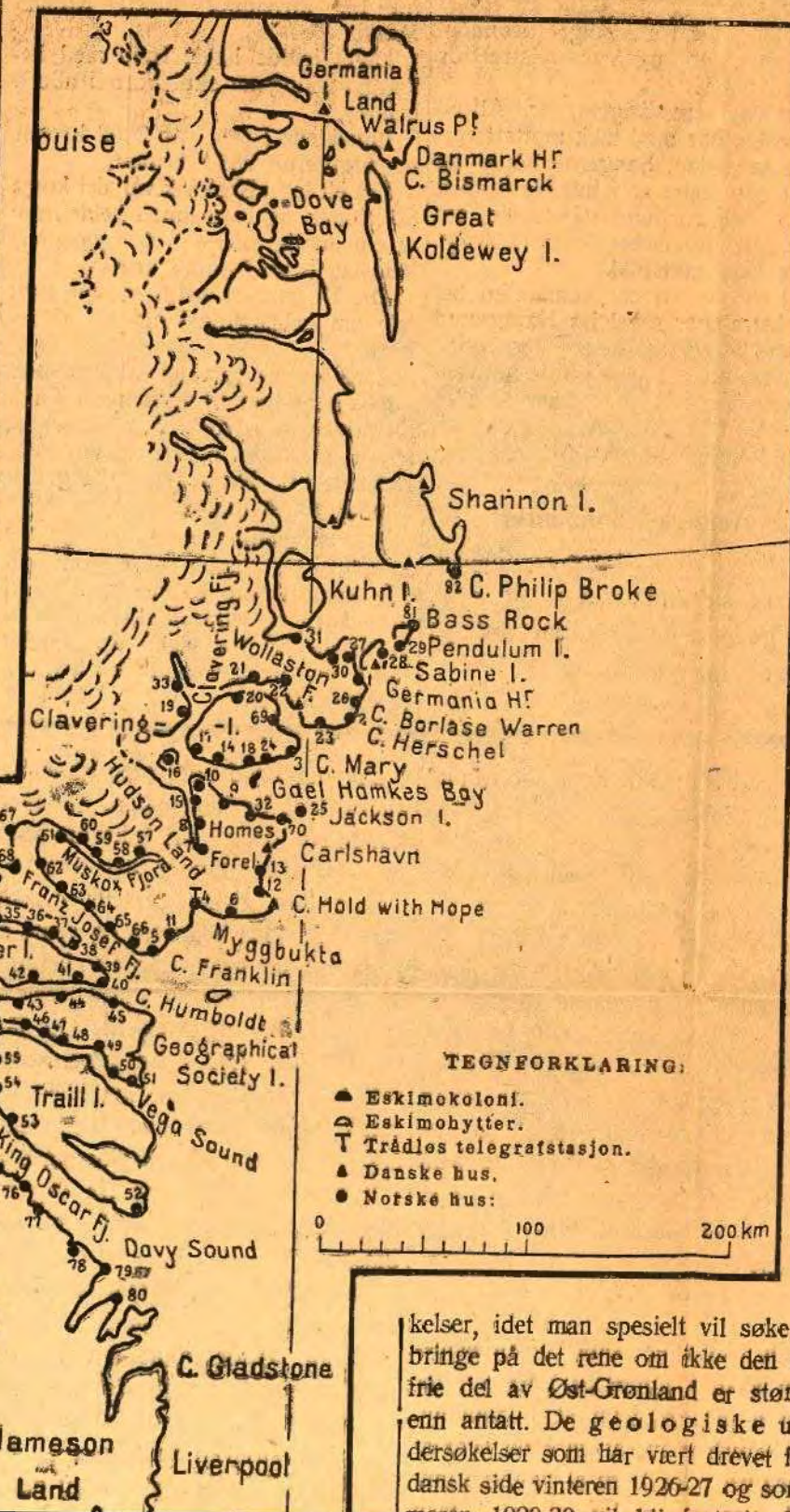
Hertil knyttet Pürschel følgende bemerkning:

»Det er klart at jo mer der settes inn av dansk erhvervs- og dansk vitenskapelig arbeid i disse egne, dess mindre kan det sies at alle forhold ligger vel til rette for Norge».

Lauge Koch har i et foredrag for kort tid siden uttalt:

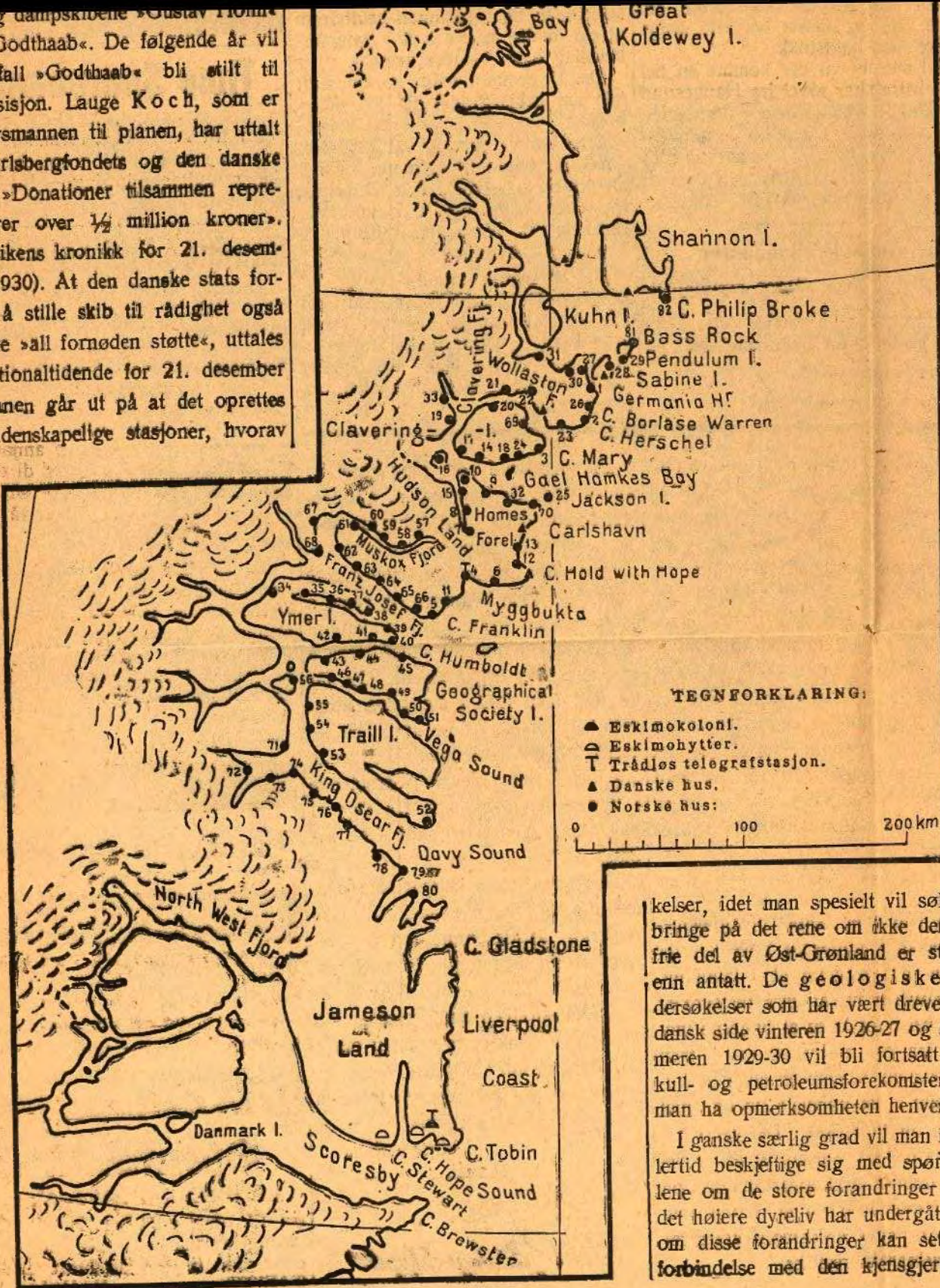
»Verdenskrigen har lært oss at generaler ikke skal blande sig i politikk, men jeg kan dog ikke la være med i åften å uttale at når en gang arbeidet der opplykkelig er bragt til ende, kan Danmark med god samvittighet ta også dette land i besiddelse.

(»Nationaltidende» for 22 febr.

neimng dampskibene »Gustav Flom» og »Godthaab». De følgende år vil ihvertfall »Godthaab» bli stilt til disposisjon. Lauge Koch, som er ophavsmannen til planen, har uttalt at Carlsbergfondets og den danske stats »Donationer tilsammen representerer over 1/2 million kroner». (Politikens kronikk for 21. desember 1930). At den danske stats foruten å stille skib til rådighet også vil yte »all fornøden støtte», uttales i Nationaltidende for 21. desember.

Planen går ut på at det opprettes to videnskapelige stasjoner, hvorav

kelser, idet man spesielt vil søke å bringe på det rene om ikke den isfrie del av Øst-Grønland er større enn antatt. De geologiske undersøkelser som har vært drevet fra dansk side vinteren 1926-27 og sommeren 1929-30 vil bli fortsatt. På kull- og petroleumforekomster vil man ha oppmerksomheten henvidt.

I ganske særlig grad vil man imidlertid beskjeftige sig med spørsmålene om de store forandringer som det høiere dyreliv har undergått, og om disse forandringer kan settes i forbindelse med den kjensgjerning,

norske bosetning ny fart i 1926, og den har senere vært i stadig utvikling. Foldvik ekspedisjonen (1926-28), Hird ekspedisjonen (1927-29) og Den norske Øst-Grønlandsekspedisjon (1928-30) har bygd ca. 30 hus. Den trådløse stasjon i Myggbukta, som fra sommeren 1923 hadde vært ute av funksjon, blev i 1926 satt i stand av Foldvik ekspedisjonen og har siden uavbrutt vært i virksomhet. Den ekspedisjon som Arktisk Næringsdrift A.s. utsendte i 1929, og som for tiden opholder sig på Øst-Grønland, har bygd 35 hus. Endelig har den såkalte Møre Grønlandsekspedisjon, som kom over til Øst-Grønland i 1930 og som fremdeles er der, bygd 12 hus.

Sammenligner man innenfor dette område — strekningen fra Davysunds sydkyst til Wollaston Forlands nordkyst — den her omtalte norske virksomhet med tilsvarende dansk virksomhet, viser det sig at danskene kommer helt til kort.

I 1919 blev det kjente danske selskap Øst-Grønlandsk Kompagni stiftet. Selskapet bygde innenfor dette område fire hus, hvorav bare to gjenstår. Det ene av disse har neppe vært brukt siden 1922. I 1924 måtte selskapet likvidere, og samtlige »jegere» blev hentet hjem.

I 1929 sendte det danske Nankoselskap en ekspedisjon til Øst-Grønland. Ekspedisjonen benytter dei ene av Øst-Grønlandsk Kompagnis to gjenværende hus, men holder ellers til nord for det område som det her er tale om.

Forholdet er således det, at mens det på strekningen fra Davysunds sydkyst til Wollaston Forlands nordkyst er ca. 80 norske hus, er her for tiden bare to danske hus, og det ene av disse har antagelig ikke vært benyttet siden 1922.

ser mer om sine undersøkelser. Nordmennene har gjort. Danske videnskapsmenn synes å ha nær sagt ubegrensede midler til sin rådighet, når det gjelder trykning av videnskapelige arbeider som er utført på Grønland. På dette område må vi ikke være for knappe med våre bevilgninger.

Plassen tillater ikke at jeg går nærmere inn på en sammenligning mellom dansk og norsk forskning og videnskapelig arbeid i denne del av Øst-Grønland. Jeg tror imidlertid at man kan si at vår stilling er forholdsvis god.

Betrakter man under ett all den virksomhet som fra dansk og norsk side er blitt utøvd i område mellom Davysunds sydkyst og Wollaston Forlands nordkyst, er det sikkert at den norske virksomhet er langt større enn den danske. Den økonomiske utnyttelse av landet er praktisk talt helt på norske hender. Dette område av Øst-Grønland fremtrer som et typisk norsk interesseområde. I første rekke skyldes dette den omfattende og i de senere år raskt voksende norske bosetnings- og koloniserings-virksomhet, som tok sin begynnelse for over 20 år siden.

Det er egnet til å vekke oppmerksomhet og forbauselse at man fra dansk side setter i gang den ovenfor omtalte betydelige virksomhet just i den del av Øst-Grønland som kan betegnes som det norske interesseområde. Øst-Grønland er fremdeles for store partiers vedkommende et lite utforsket land. Et fruktbringende videnskapelig arbeid fra dansk side måtte derfor lett kunne utføres i andre deler av Øst-Grønlands ca. 2900 km. lange kyst enn nettop på den ca. 300 km. lange strekning fra Davysunds sydkyst til Wollaston Forlands nordkyst som

vil fremstå en landevid av danske hus med 40 kilometers mellomrum, og det blir dertil videnskapsmennenes oppgave å undersøke muligheten for kolonisasjon. Måske vil ad åre et befolkningsoverskudd i Vest-Grønland kunne flyttes over på østkysten.

Planens politiske karakter understrekes i en artikkel som den i grønlandsspørsmålet meget innflytelsesrike danske folketingsmann, generalauditor Pürschel, offentliggjorde i »Nationaltidende» for 2. januar d. å. Pürschel gjorde i denne artikkel opmærksom på at jeg i min bok »Erhvervelse av statshøiher over polarområder hadde sagt om den del av Øst-Grønland som det her er tale om:

»Foreløbig har Norge ikke lagt under sig den omtalte kyststrekning. Alle forhold ligger imidlertid vel til rette for en norsk suverenitetserhvervelse».

Hertil knyttet Pürschel følgende bemerkning:

»Det er klart at jo mer der settes inn av dansk erhvervs- og dansk videnskapelig arbeid i disse egne, dess mindre kan det sies at alle forhold ligger vel til rette for Norge».

Lauge Koch har i et foredrag for kort tid siden uttalt:

»Verdenskrigen har lært oss at generaler ikke skal blande sig i politikk, men jeg kan dog ikke la være med i åften å uttale at når en gang arbeidet der opplykkelig er bragt til ende, kan Danmark med god samvittighet ta også dette land i besiddelse.

(»Nationaltidende» for 22. februar 1931. Uthevelsen gjort i avisen).

De uttalelser som er sitert, er tilstrekkelige til å vise at det som fra dansk side tilsiktes, er å hindre at det av våre fangstfolk koloniserte område av Øst-Grønland blir norsk. Dette skal hindres en gang for alle derved at området legges under dansk statshøiher.

Det forholder sig riktignok så, at Danmark påstår at det allerede inneholder av suvereniteten over hele Øst-Grønland. Dette er imidlertid en påstand som innsiktsfulle menn i Danmark neppe har noen tillit til. Et land som ikke er under noen statskontroll og styre, er et ingenmannsland. I våre dager erhverves suvereniteten, legger landet under at den stat som ønsker å erhverve suvereniteten, legger landet under sitt styre. Området fra Davysunds sydkyst til Wollaston Forlands nordkyst er hittil ikke på denne måte blitt underlagt Danmark.

formodentlig blir stilt under marinekommando. »Godthåp» som kjent under marinekommando den sist sommer var ved Grønland. Man kan gå ut fra at vil bli forholdsvis på samme måte »Gustav Holm» og »Godthåp» des nordover til sommeren. dansk avis har allerede talt om »den danske eskadre» vil avgjøre Øst-Grønland »tirsdag den 16. — dagen efter Valdemarsdag» (»Ekstrabladet» for 6. mars 1931). Efter det omfang som den danske virksomhet vil få, kan man gjetten fra at den i betydelig grad vil bli

Grønland er frem-
tiders vedkommen-
et land. Et frukt-
kapelig arbeid fra
derfor lett kunne
eler av Øst-Grøn-
n. lange kyst ein
a. 300 km. lange
ysunds sydkyst til
ds nordkyst som

(»Nationaltidende« for 22. febr.
ar 1931. Uthevelsen gjort i avisen).
De uttalelser som er sitert, er til-
strekkelige til å vise at det som fra
dansk side tilskites, er å hindre at
det av våre fangstfolk koloniserte
område av Øst-Grønland blir norsk.
Dette skal hindres en gang for alle
derved at området legges under
dansk statshøhet.

Det forholder sig riktignok så, at
Danmark påstår at det allerede e-
innehaver av suvereniteten over hele
Øst-Grønland. Dette er imidlertid
en påstand som innsiktsfulle men-
i Danmark neppe har noen tillit til.
Et land som ikke er under noen
statskontroll og styre, er et ingen-
mannsland. I våre dager erhverves
suvereniteten, legger landet under
at den stat som ønsker å erverve
suvereniteten, legger landet under
sitt styre. Området fra Davysunds
sydkyst til Wollaston Forlands
nordkyst er hittil ikke på denne må-
te blitt underlagt Danmark.

Nu skal det imidlertid øiensynlig
skje en forandring heri. Man må gå
ut fra at de overvintrende danske vi-
denskapsmenn vil bli utstyrt med
fullmakt til å representere sitt land
deroppe, og at det blir en av deres
opgaver å utøve inspeksjon og kon-
troll med det område som inngår
under 3 års planen. Om sommeren
vil inspeksjonen skje ved hjelp av
motorbåter, resten av året ved bruk
av hundesleder. I sommermånedene
vil kontroll antagelig også bli ut-
øvd av spesielle ekspedisjonsskib,

formodentlig blir stilt under
marinekommando. »Godthåp« var
som kjent under marinekommando
den sist sommer var ved Øst-
Grønland. Man kan gå ut fra at det
vil bli forholdt på samme måte når
»Gustav Holm« og »Godthåp« sen-
des nordover til sommeren. En
dansk avis har allerede talt om at
»den danske eskadre« vil avgå til
Øst-Grønland »tirsdag den 16. juni
— dagen efter Valdemarsdagen«.
(»Ekstrabladet« for 6. mars 1931).

Efter det omfang som den danske
virksomhet vil få, kan man gå ut
fra at den i betydelig grad vil kom-
me til å genere norsk fangstvirk-
somhet. Den stadige trafikk med
hunder og motorbåter vil skremme
viltet. De grønlandere som det er
meningen å overflytte til stasjonene
ved Kong Oscars fjord og Gael
Hamkes Bay vil uten tvil også kom-
me til å drive fangst i konkurranse
med nordmennene. Ennu mer gene-
rende for de norske fangstfolk vil
forholdet bli, når disse grønlandere
får sine familier med sig. Det er tan-
ken å grunnlegge nye eskimoiske
bosetninger, og det er vel da rime-

lig å gå ut fra at man har ment at
de grønlandere som sendes op til
dette område kommende sommer,
skal bli der og danne grunnstam-
men i fremtidige eskimokolonier.
Norske fangstfolk og fangstsel-
skaper har overensstemmende ar-
Øst-Grønlands-overenskomstens ar-
tikel 4. okkupert praktisk talt alt
brukelig terreng mellem Davysunds
sydkyst og Wollaston Forlands
nordkyst. De har da rett til å motset-
te sig at det på dette terreng blir ut-
øvd en virksomhet som vil være til
skade for deres eget bruk.

Man er i Danmark allerede for-
beredt på at det vil komme protester
fra norske fangstfolk, og statsmini-
ster Stauning har nylig uttalt at han
går ut fra at de norske fangstfolk
ikke »søker å spenne ben for
det videnskapelige arbeid«. (»Poli-
tiken« for 22. februar 1931. Uthe-
velsen gjort i avisen). Det synes som
om hr. Stauning her setter saken på
hodet på en vel dristig måte.

Likeoverfor de store anstrengelser
som nu gjøres fra dansk side vil en-
kelte kanskje mene at det nytter ikke

å ta kampen op. Dette er et feilsyn.
Det er ingen grunn til å se mørkt
på saken, hvis vi har viljen til å hev-
de oss. Det er et faktum av vesent-
lig betydning at på området mellem
Davysunds sydkyst og Wollaston
Forlands nordkyst er vår stilling i
dag langt sterkere enn danskenes.
Vi må innrette oss slik, at denne for-
del ikke berøves oss.

For fullstendighets skyld bør nev-
nes at Danmark til sommeren også
kommer til å sende en ekspedisjon
til den sydlige del av Øst-Grønland,
nemlig til området mellem Kapp
Farvel og Angmagssalik, og at den
danske stat har bevilget 150,000
kroner til et eget »Grønlandshus«,
som vil bli reist på den internasio-
nale kolonistilling som åpnes i Pa-
ris 2. mai. Av foreliggende oplys-
ninger kan man se at utstillingen
blandt annet vil komme til å arte sig
som en propaganda for det arbeid
som Danmark har utført på Øst-
Grønland.

*'Oslo Aftenavis' nr 8.
Lørdag 10 jan. 1931.*

Far venstre: Hoffmarskalk Wedel Jarlsberg, hoffsjef Knagenhjelm, den franske minister, den amerikanske minister, stortingspresident Hambro.

1875-31

Tromsø

DAGBLAD FOR NORD-NORGE

Grunnlagt 1898

Redaktør og utgiver

OSCAR LARSEN

Dagbladet «Tromsø»s trykkeri

ABONNEMENT:

Kontingent 8 kroner kvartalet, 12 kroner pr. år. — Utlendet 7 kroner kvartalet, 28 kroner pr. år.

ANNONSER:

Pris pr. mm. 12 øre på almindelig plass, 15 øre på tekstsider, 20 øre på 1. side. Reservert plass 5 øre pr. mm. i tillegg til de ovenfor nevnte priser på tekstsider, og 8 øre i tillegg på alle annonsesider. Annonsetariff og øvrige betingelser ved henvendelse til ekspedisjonen.

Politikk er det muli- ges kunst

Det virker nesten tragi-komisk, at det nettop skulde bli den nye bondepartiregjerings første jobbspot, at den møtte sin første store vanskelighet nettop fra bondepartipressens mest dyrkede agitasjonsurtegård: Grønlandschauvinismen. — Og regjeringen Kolstad må straks trekke iland. — I ansvaret gjelder det jo at politikk alene er det muliges kunst. Partiet står i virkeligheten alene nu ansikt til ansikt med sine egne forvillede barn — hvis uartikulerte skrik partiet allti tok til inntekt så lenge det satt hyggelig og uantastet i uansvarligheten.

Den menn som har ansvaret for offentliggjørelsen av den konfidentielle meddelelse Ishavsrådet har sendt regjeringen — på dette tidspunkt — har sikkert gått ut fra at i og med en bondepartiregjering — hadde vi også fått en aktivistisk Grønlands-regjering.

Offentliggjørelsens menn har hatt grunn til å tro det.

For de tror øiensynlig selv, at politikk ikke hører til det muliges kunst — men mere til bravaderne.

Om selve henvendelsen til regjeringen er der sikkert ikke delte meninger i Norge — iallfall ikke her oppe hos oss, hvor spørsmålet er aktuelt.

Men måten offentliggjørelsen er skjedd på er en dårskap.

Om offentliggjørelsen på dette tidspunkt står rådet ikke samlet.

Det er ikke alene kommet som en komplett overraskelse på Ishavsrådets medlem, professor Krogness, at denne konfidentielle meddelelse til regjeringen er besørget offentliggjort av rådet — før regjeringen som eneste ansvarlige myndighet har tatt stilling til den.

Det er også kommet som en ubehagelig overraskelse på flere medlemmer av rådet. Det har vi positiv visshet for.

Viltrikdommen på Østgrønland

Av
stortingspresident C. J. Hambro.

Hr. redaktør!

Den som har gjort sig den umake å lese hr. kand. oecon. Devolds lange opsett i „Tidens Tegn” for lørdag, vil bli slått av motsetningen mellom de sterke ord — som helt overdøver innholdet — og mangelen på en reel bakgrunn for forfatterens vrede.

Det har formodentlig sammenheng med at hr. Devold overhodet ikke har forstått eller har søkt å forstå hva! man debatterte i stortinget. Det var hverken fangstekspedisjoner til Østgrønland eller viltrikdommen der; men det var omfanget av statens bevilgninger til formål i arktiske egne — og særlig på Svalbard. De overdrivelser man ikke sjelden møter, når de arktiske spørsmål søkes utnyttet til politisk reklame, nødte mig til en del nøkterne bemerkninger. Og når hr. Devold forteller at de uttalelser som fremkalte mine bemerkninger, var en „åpenbar” forsnakkelse, er det fra hr. Devolds side en særdeles åpenbar tilsnakkelse. En mann tar ikke ordet igjen i en debatt etter at hans uttalelse er pågrepet og fastholder den — hvis den beror på en „forsnakkelse”; og tilbake blir den realitet at hr. Devold og jeg vurderer det som blev sagt, så temmelig ens.

Men de hvis besatning med grønlandske spørsmål er noget eldre enn hr. Devolds, vet at den agitasjon som for en del år siden blev drevet omkring Scoresbysund-spørsmålet, vesentlig bygget på „forsnakkelser” eller „forskrivelser”; og det var til denne agitasjon mine ord om Oleana siktet — hvad neppe nogen som har kjennskap til forholdene kunde være i tvil om.

Forsåvidt kunde det også være helt overflødig å svare hr. Devold. Men da den freidighet hvormed han optrer, lett kunde festne visse vrangforestillinger hos den uopmerksomme leser, fagnar jeg å burde fremkomme med en del bemerkninger.

Hr. Devold uttaler, at „den norske delegasjons mangel på sakkunnskap blev sterkt kritisert” i 1924. Det er helt vill-ledende. Der fantes ikke den fagmann eller formodede fagmann, som ikke var anmodet om å stille og stillet sin sakkunnskap til disposisjon for Grønlandsdelegasjonen og utenriks- og handelsdepartementet —

(Fortsatt side 8.)

Tegn nr 4.
Macedag 25/3. 1929.

s. 73

Offeret.

Av
professor W. Werenskiold.

Der var nylig en debatt i Stortinget om nytten av norske undersøkelser i Ishavet, og i den anledning kom høires høit begavede fører, stortingspresident Hambro, med et innlegg som var i den grad avballansert, at ingen kunde bli klok på hvad han egentlig vilde — med samme overbevisende kraft talte han både for og mot saken. Nu, hver sin lyst; men når han betoner så sterkt alt hvad Norge har „ofret” på foretagender i de arktiske strøk, er det kanskje ikke av veien å forklare litt nærmere hvad disse ofre er gått til.

Ordet „offer” kan forresten bety så meget, det behøver ikke alltid å være noget ubehagelig. For nogen tid siden leste jeg i „Morgenbladet” om en mann som hadde ofret sig for bestyrelsen av sine betydelige privateiendommer; andre ofrer sig for politiken, for eksempel, uten at det later til å volde dem smerte.

Hr. Hambro bør imidlertid vite, at av de 20 millioner som staten har „ofret” på Svalbard,

Fortsettelsen er på baksiden av Hambros artikkel.

Mandag 25/3. 1929.

Ryder, Meddelelse om Grønland, 17 hefte, s. 34/

Vilttrikdommen på Østgrønland

(Forts. fra s. 1)

ishavsskipper, geologer, meteorologer, fangstmenn, sjøfolk og hvalfangere. Med full grunn kunde det uttales i stortinget, at neppe nogensinne var en sak forelagt, som var mere grundig og alsidig utredet. At enkelte av de herrer der optrådte som sakkyndige, skiftet økonomisk og politisk opfatning forskjellige ganger under sakens utvikling, forrykker ikke dette faktiske forhold.

Hr. Devold uttaler videre i sin artikkel, at jeg „måtte ta avstand fra enhver forespeiling av norske næringsinteresser på Østgrønland". Det er heller ikke riktig. Jeg uttalte at „vi ikke nogensinne kan få dekning for de penger vi legger ut for undersøkelser på Svalbard og Østgrønland i form av inntekter til landet", — og videre: „Det er en nasjonal sak det gjelder, men det er i meget ringe grad en næringsinteressenes sak". Jeg har her ikke talt om Østgrønland særlig, men om Østgrønland og Svalbard. Og enhver vet at uttalelsene er helt korrekte, og at det betydelige antall millioner kroner som staten her har ofret, aldri kan ventes å gi økonomisk dekning.

Hr. Devold synes å gå ut fra at hensikten med statens bevilgninger til arktiske formål er å støtte de norske fangstekspedisjoner. Det er helt uriktig. Så lenge Grønlandsoverenskomsten består, finnes der ingen hindringer for norsk fangstvirksomhet på Østgrønland; den greier sig selv — takket være våre fangstmenns utholdenhet og dyktighet. Og når den ikke har et større omfang enn den har, ligger det i de givne naturforhold — slik som jeg tillot mig å påpeke.

Fra 1895, da skonnert „Laura" fra Tromsø overvintret på Østgrønland og inntil nu, har overvintringsekspedisjonenes antall vært så litet (hr. Devold anfører 6; dette tall er dog for lavt) at der bare faller en brøkdel av en ekspedisjon pr. år. Og enhver vil kunne si sig selv at „en betydelig næringsinteresse for landet" kan en slik ekspedisjon ikke sies å være, selv om man går ut fra den beregning som har vært ansett for meget gunstig, at det gjen-

nemsnittlige utbytte kunde settes til mellom 50.000 og 60.000 kroner.

Den uoverensstemmelse hr. Devold har opdaget mellom mine ord og sine egne erfaringer består deri at jeg uttalte at der var „litt" rev og bjørn, mens hr. Devold hevder at der er særdeles meget. Det er selvsagt avhengig av hvor på Østgrønland man søker å drive fangsten. Enkelte ekspedisjoner har vært meget heldige, andre mindre — men selv under de gunstige forhold vil man måtte regne med at en systematisk drevet fangst av stor utstrekning vil desimere bestanden — erfaringene fra Svalbard taler her sitt tydelige sprog.

Hr. Devold søker å gi det utseende av at de uttalelser jeg lot falle i debatten forleden, skulde stå i et motsetningsforhold til hvad jeg skrev i 1924. Det tør være tilstrekkelig å anføre fra min lille bok den gang:

„Om de økonomiske muligheter for annen fangstvirksomhet enn den som vesentlig er basert på selfangst, er det vanskelig å uttale sig. Erfaringen synes ikke å tyde på at vinterfangst av dyr kan bære kostbare ekspedisjoner".

Det er mulig at naturforholdene på Grønland er blitt påtagelig blidere siden hr. Devold tok stasjon på Østgrønland; men hverken denne omstendighet eller hr. Kochs uttalelser efter at Danmark har fått etablert en eskimobebyggelse i Scoresby-sund kan endre visse faktiske grunnforhold. Scoresby-sund blev opdaget i 1822, og i de følgende 102 år blev fjord-distriktet alene besøkt 4 — fire — ganger. Av de 4 skib var ett norsk og to danske. Og Heklaekspedisjonen som i 1891 løp inn i Scoresby-sund frøs fast og var nødt til å ligge der i 371 dager, før fartøiet slapp ut igjen.

Jeg anfører videre at den erfarne Tromsø-skipper, Johan Svendsen, som har vært så mange ganger i land på Grønland, uttalte at Scoresby-sund er et dødt distrikt, som det ikke var nødvendig å tale om, da det ingen interesse har for oss. Skipper Johan Olsen på „Vesle-Kari" uttalte, at Scoresby-sund holder man sig best mulig unda. Den bekjente danske forsker Ryder, som ledet Heklaekspedisjonen, skriver i sin beretning blandt annet at „selv for en eskimo vil det visstnok være vanskelig i dette distrikt å skaffe det fornødne vilt til en families underhold". Ryder s. 34/

C. J. Hambro.

SPAREBANK

MOTTAR INNSKUD:

på 6 mdr.s opsigelse
" sparebankvilkår
" folio

Utlån, inkasso, formuesforvaltnlag

de og 167de årgang.

ngen side 12.

Stortings- president Hambro og viltrikdom- men på Østgrøn- land.

—
Av
cand. økon. Hallvard
Devold.

Under debatten i stortinget forleden dag om bevilgning til videnskapelige arbeider på Østgrønland og Frans Josefs Land, kom stortingspresident Hambro med en del uttalelser om viltbe-standen på Østgrønland som ikke uten videre kan stå uimotsagt.

Som en av de norske deleger-
te under forhandlingene om Øst-
grønlandsavtalen i 1924 optrer
hr. Hambro nu som sakkyndig. I
denne forbindelse må det være
tillatt å minne om, at allerede un-
der og etter forhandlingene
blev den norske de-
legasjons mangel på sak-
kunnskap sterkt kritisert. Nu er
det snart gått 5 år siden over-
enskomsten blev undertegnet og
mangt har skjedd på Østgrønland
siden den tid og meget av stor
betydning for saken har hendt.
Situasjonen idag er i mangt og
meget langt anderledes enn i
1924, men hr. Hambros sakkyndig-
het synes å være den samme
nu som da.

Stortingspresident Hambro pre-
siserte under debatten meget
sterkt, at så lenge det gjaldt de
nasjonale hensyn var han med,
men enhver forespenning av nor-
næringsinteresser på Øst-

n moskusokser i dette di-
t", uttaler hr. Hambro vide-
et er også riktig, når vi med
en" mener adskillige tuse-
Hverken rensdyr eller mos-
kser har dog nogen særlig
omisk verdi for norske
tmenn på Østgrønland og
dyr er derfor av liten in-
se når det gjelder den nor-
næringsdrifts lønnsomhet.
finnes litt isbjørn og noget
uttaler hr. Hambro. Der

s i virkeligheten svært me-
bjørn og svært meget rev.
le danske ekspedisjonsberet-
er kan med all ønskelig ty-
et dokumenteres at bjørnen
egget tallrik i Østgrønland.
iste etterretninger om bjør-
tallrikhet har vi fra den
te grønlandsforsker Lange-
som kom hjem fra Øst-
and i 1927. At danskene
forhandlingene i 1924 vå-
hevde at det var nødven-
å frede isbjørnen på Øst-
and er i virkeligheten svært
migrende for de norske for-
lere.

en fangst som de norske
intrigsekspedisjoner for-
vis koncentrerer sig om er
og rev. Med de to ekspe-
ner som for tiden er på Øst-
land har i alt 6 norske over-
ingsekspedisjoner arbeidet

Alle norske ekspedisjoner
gitt overskudd og overekud-
har øket jevnt etterhvert som
ringen og kjennskapet til
et er steget. Når det gjelder
og elett de norske over-
ingsekspedisjoners rentabili-
ehøver derfor ikke hr. Ham-
å nære nogen engstelse un-
normale forhold, de greier
selv. At et dansk kompani
derer etter å ha brukt op
capital og over en halv mil-
av statens midler har intet
norsk fangstvirksomhet å

En sammenligning med
lanske krigsforetagende og
a på den ene side og norsk
virksomhet på den annen
er derfor mildest talt yt-
malplasert. En slik sammen-
g må enten opfattes som
en mot norske fangstmenn
som et bevis på at hr. stor-
residenten står fjernt fra
gjerningene.

hr. Hambro uttaler: „Det
ikke an å ta som nøkterne
gjerninger, prospekter fra
om vil lokke utvandrere op
må det være tillatt, i be-
ing av den høie stilling han
i Norges Storting og den
lige sak, det gjelder, å for-

lange at han dokumenterer hvor,
når og hvordan han har støtt på
prospekter fra folk, som vil lokke
utvandrere til Østgrønland. Man
må vel kunne forlange av presi-
denten i Norges Storting, at han
har andre motiver for å kaste sig
inn i debatten om en alvorlig sak,
som denne, enn trangen til å
frembringe luftvibrasjoner.. Un-
der enhver omstendighet vil nep-
pe nogen fortenke mig i, at jeg
undlater å karakterisere en slik
uttalelse.

I sitt innlegg uttalte hr. Ham-
bro også at beseilingen av Øst-
grønland var meget problema-
tisk. Når danskene nu siden 1924
hvert år har beseilet sin koloni
i Scoresbysund skyldes dette en
rekke heldige år. Til belysning
av denne side av saken vil jeg re-
ferere til et par menn, hvis sak-
kyndighet ikke på langt nær er
så problematisk som hr. Ham-
bros. Magister Lauge-Koch utta-
ler således som sin formodning
at beseilingen av Scoresbysund
normalt vil kunne foregå med
undtagelse av en a to ganger i
hundre år. Professor Nathorst
beretter, at den skotske hval-
fangstkaptein Robertson, som han
i 1899 traff på Østgrønland, da
hadde vært under land 17 år på
rad. I løpet av disse år hendte
det en gang at han ikke slapp
inn, nemlig i 1897. Han mente
dog at han også dette år vilde
kunnet komme inn, hvis han had-
de forsøkt senere på sommeren.

Der må sikkert finnes ting
som taler til undskyldning for
hr. Hambro i denne sak. Jeg har
anstrengt mig meget for å finne
slike momenter og jeg mener å
ha funnet et i en uttalelse, som
han selv kommer med i sin bok
av 1924 om norske næringsinter-
esser på Grønland. Her sier han
nemlig: „Ferder til Grønland
og fangst i farvandene omkring
Grønland har aldri for norsk
opfatning stått som noget så
merkelig at det falt naturlig å
berette om det. Det var en av de
mange virksomheter, kystbefolk-
ingen drev, og den var ikke
gjenstand for statsmaktens over-
veielse.”

Det kan neppe være tvil om
at hr. Hambro, som optrer som
senior i Grønlandsaken i stor-

esser. Hr. stortingspresidentens
franske valgsporg: „Aldri tale om
det, alltid tenke på det”, er ut-
merket i og for sig; men det tør
sikkert betegnes som dårlige di-
rektiver for en norsk tillempning,
når han selv bare taler om hvad
andre nasjoner ofrer og ikke en-
gang tenker på nordmenns inn-
sats. Han ydet heller ikke norsk
lynne og norsk folkekarakter
skyldig respekt, når han ikke
samtidig nevnte et norsk valg-
sporg, som også har adskillig be-
tydning i den nasjonale agitasjon,
nemlig: „Tenk før du taler.”

Hallvard Devold.

Hambro og viltrikdommen på Østgrønland.

—
Av
cand. økon. Hallvard Devold.

Under debatten i stortinget forleden dag om bevilgning til videnskapelige arbeider på Østgrønland og Frans Josefs Land, kom stortingspresident Hambro med en del uttalelser om viltbestanden på Østgrønland som ikke uten videre kan stå uimotsagt.

Som en av de norske delegerete under forhandlingene om Østgrønlandsavtalen i 1924 optrer hr. Hambro nu som sakkyndig. I denne forbindelse må det være tillatt å minne om, at allerede under og etter forhandlingene blev den norske delegasjons mangel på sak-kunnskap sterkt kritisert. Nu er det snart gått 5 år siden overenskomsten blev undertegnet og mangt har skjedd på Østgrønland siden den tid og meget av stor betydning for saken har hendt. Situasjonen idag er i mangt og meget langt anderledes enn i 1924, men hr. Hambros sakkyndighet synes å være den samme nu som da.

Stortingspresident Hambro presiserte under debatten meget sterkt, at så lenge det gjaldt de nasjonale hensyn var han med, men enhver forespeiling av norske næringsinteresser på Østgrønland måtte han ta avstand fra. Da dette for de mange som ikke hadde ha betraktet hr. Hambro sakkyndig i dette spørsmål om måtte ha lest den bok

det dokumenteres at bjørnen er et tallrik i Østgrønland. Iste etterretninger om bjørnetallrikhet har vi fra den østgrønlandsforsker Lange som kom hjem fra Østland i 1927. At danskene forhandlingene i 1924 våt hevde at det var nødvendig å frede isbjørnen på Østland er i virkeligheten svært migrende for de norske forlere.

en fangst som de norske intringsekspedisjoner forvis koncentrerer sig om er og rev. Med de to ekspediser som for tiden er på Østland har i alt 6 norske overingsekspedisjoner arbeidet

Alle norske ekspedisjoner gitt overskudd og overskudd har øket jevnt etterhvert som ringen og kjennskapet til et er steget. Når det gjelder og slett de norske overingsekspedisjoners rentabilitet behøver derfor ikke hr. Hambro å nære nogen engstelse unormale forhold, de greier selv. At et dansk kompani derer etter å ha brukt op kapital og over en halv million av statens midler har intet norsk fangstvirksomhet å

En sammenligning med danske krigsforetagende og a på den ene side og norsk virksomhet på den annen er derfor mildest talt yt-nalplasert. En slik sammen- g må enten opfattes som n mot norske fangstmenn som et bevis på at hr. storresidenten står fjernt fra gjerningene.

hr. Hambro uttaler: „Det ikke an å ta som nøkterne gjerninger, prospekter fra om vil lokke utvandrere op må det være tillatt, i be-ling av den høie stilling han i Norges Storting og den ige sak, det gjelder, å for-

den i Norges Storting, at han har andre motiver for å kaste sig inn i debatten om en alvorlig sak, som denne, enn trangen til å frembringe luftvibrasjoner.. Under enhver omstendighet vil neppe nogen fortenke mig i, at jeg undlater å karakterisere en slik uttalelse.

I sitt innlegg uttalte hr. Hambro også at beseilingen av Østgrønland var meget problematisk. Når danskene nu siden 1924 hvert år har beseilet sin koloni i Scoresbysund skyldes dette en rekke heldige år. Til belysning av denne side av saken vil jeg referere til et par menn, hvis sakkyndighet ikke på langt nær er så problematisk som hr. Hambros. Magister Lange-Koch uttaler således som sin formodning at beseilingen av Scoresbysund normalt vil kunne foregå med undtagelse av en a to ganger i hundre år. Professor Nathorst beretter, at den skotske hvalfangstkaptein Robertson, som han i 1899 traff på Østgrønland, da hadde vært under land 17 år på rad. I løpet av disse år hendte det en gang at han ikke slapp inn, nemlig i 1897. Han mente dog at han også dette år vilde kunnet komme inn, hvis han hadde forsøkt senere på sommeren.

Der må sikkert finnes ting som taler til undskyldning for hr. Hambro i denne sak. Jeg har anstrengt mig meget for å finne slike momenter og jeg mener å ha funnet et i en uttalelse, som han selv kommer med i sin bok av 1924 om norske næringsinteresser på Grønland. Her sier han nemlig: „Ferder til Grønland og fangst i farvandene omkring Grønland har aldri for norsk opfatning stått som noget så merkelig at det falt naturlig å berette om det. Det var en av de mange virksomheter, kystbefolkningen drev, og den var ikke gjenstand for statsmaktenes overveielse.”

Det kan neppe være tvil om at hr. Hambro, som optrer som senior i Grønlandssaken i stortinget, i sitt innlegg har fjernet sig fra kjensgjerningene på en måte, som vil vise sig lite hellbringende for norske ishavsinter-

FRA EN SOSSIDI-RØKER:
EN SOSSIDI-RØKER BLIR ALDRIG SKUFFET.
SOSSIDI KAN EI BLI OVERTRUFFET.
DENS DUFT ER DELIG, DENS SMAK ER FIN
DEN GLEDER SINDET SOM GAMMEL VIN.

SOSSIDI

BRUN FYLDIG, AROMATISK
GRØNMILD, LET, STOR

5,5 øre

han utgav i 1924 om norske næringsinteresser på Østgrønland, kan ha virket litt meningsforvirrende, tillater jeg mig å analysere noget av det som hr. stortingspresidenten uttalte under den omtalte debatt:

„Når komiteens ærede ordfører, hr. Reimers, forteller oss her at Østgrønland hører til de viltrikeste egne på jorden, så vil man neppe fortænke mig i at jeg undlater å karakterisere denne påstand. Det faktiske forhold er at rensdyret er omtrent utryddet, finnes ikke, der finnes nogen moskusokser i dette distrikt, der finnes litt isbjørn og noget rev. Ikke mere enn at det danske fangstkompani, efter å ha kostet staten en halv million kroner, måtte likvidere da det ikke var mulig å underholde en innbringende regulær fangstvirksomhet i disse egne. Det går da ikke an å ta som nøkterne kjensgjerninger prospekter fra folk som vil lokke utvandrere op der. Det er som om man vilde ha Oleana som et grunnlag for et koloniseringsarbeid. Naturforholdene gjør at Østgrønland aldri kan høre til de viltrikeste egne på jorden, det

til og med for isbjørn, da man var bange for at den skulde utdele til og med i Østgrønland. Det var den danske opfatning dengang. Jeg vil ikke påstå at den var helt nøktern den heller, men jeg tror dog den ligger sannheten nærmere enn legenden om den overordentlige viltrikdom. Jeg har heller ikke noget imot en nasjonal agitasjon, men enhver nasjonal agitasjon som fjerner sig fra kjensgjerningen er lite hellbringende, og jeg tror at det franske valgsporg for den nasjonale agitasjon er adskillig bedre enn det norske: „Aldri tale om det, alltid tenke på det“.

De som hørte hr. Hambros tale i tinget, eller som har lest referatet av den og som ikke har kjennskap til de faktiske forhold, må nødvendigvis tro at alle de mennesker som arbeider for å fremme og støtte våre næringsinteresser på Østgrønland er rene galehusaspiranter. Men heldigvis er der ingen fare på ferde i så måte. Den uttalelse av hr. Reimers som hr. Hambro i vesentlig grad bygger sitt angrep på, var en åpenbar forsnakkelse. Det var igrunnen mindre enn forsnakkelse, da man måtte kunne gå ut fra at det var viltrikdommen i de arktiske egne det var tale om. Og Østgrønland er i virkeligheten en av de viltrikeste arktiske egne. Det skulde være så meget lettere for hr. Hambro å forstå hvad debatten her dreiet sig om, da han som nevnt i 1924 utgav en bok som het „Norske næringsinteresser på Grønland“ og her på en optimistisk måte fremhevet våre næringsinteresser på Østgrønland og antydte at våre næringsinteresser her sikkert var større, enn han fremhevet, men at man dessverre manglet det nødvendige materiale til å kunne bedømme

nogen moskusokser i dette distrikt“, uttaler hr. Hambro videre. Det er også riktig, når vi med „nogen“ mener adskillige tuse. Hverken rensdyr eller moskusokser har dog nogen særlig økonomisk verdi for norske fangstmenn på Østgrønland og disse dyr er derfor av liten interesse når det gjelder den norske næringsdrifts lønnsomhet. „Der finnes litt isbjørn og noget rev“, uttaler hr. Hambro. Der finnes i virkeligheten svært meget bjørn og svært meget rev. Av de danske ekspedisjonsberetninger kan med all ønskelig tydelighet dokumenteres at bjørnen er meget tallrik i Østgrønland. De siste etterretninger om bjørnens tallrikhet har vi fra den danske grønlandsforsker Lange-Koch som kom hjem fra Østgrønland i 1927. At danskene under forhandlingene i 1924 våget å hevde at det var nødvendig å frede isbjørnen på Østgrønland er i virkeligheten svært lite smigrende for de norske forhandlere.

Den fangst som de norske overvintringsekspedisjoner fortrinnsvis koncentrerer sig om er isbjørn og rev. Med de to ekspedisjoner som for tiden er på Østgrønland har i alt 6 norske overvintringsekspedisjoner arbeidet der. Alle norske ekspedisjoner har gitt overskudd og overskuddet har øket jevnt efterhvert som erfaringen og kjennskapet til landet er steget. Når det gjelder rett og slett de norske overvintringsekspedisjoners rentabilitet behøver derfor ikke hr. Hambro å nære nogen engstelse under normale forhold, de greier sig selv. At et dansk kompani likviderer efter å ha brukt op sin kapital og over en halv million av statens midler har intet med norsk fangstvirksomhet å

lange at han dokumenterer hvor, når og hvordan han har støtt på prospekter fra folk, som vil lokke utvandrere til Østgrønland. Man må vel kunne forlange av presidenten i Norges Storting, at han har andre motiver for å kaste sig inn i debatten om en alvorlig sak, som denne, enn trangen til å frembringe luftvibrasjoner. Under enhver omstendighet vil neppe nogen fortænke mig i, at jeg undlater å karakterisere en slik uttalelse.

I sitt innlegg uttalte hr. Hambro også at beseilingen av Østgrønland var meget problematisk. Når danskene nu siden 1924 hvert år har beseilet sin koloni i Scoresbysund skyldes dette en rekke heldige år. Til belysning av denne side av saken vil jeg referere til et par menn, hvis sakkyndighet ikke på langt nær er så problematisk som hr. Hambros. Magister Lange-Koch uttaler således som sin formodning at beseilingen av Scoresbysund normalt vil kunne foregå med undtagelse av en å to ganger i hundre år. Professor Nathorst beretter, at den skotske hvalfangstkaptein Robertson, som han i 1899 traff på Østgrønland, da hadde vært under land 17 år på rad. I løpet av disse år hendte det en gang at han ikke slapp inn, nemlig i 1897. Han mente dog at han også dette år vilde

esser. Hr. stortingspresidentens franske valgsporg: „Aldri tale om det, alltid tenke på det“, er utmerket i og for sig; men det tør sikkert betegnes som dårlige distinkter for en norsk tillempning, når han selv bare taler om hvad andre nasjoner ofrer og ikke engang tenker på nordmenns innvinnings og norsk folkekarakter skyldig respekt, når han ikke samtidig nevnte et norsk valgsporg, som også har adskillig betydning i den nasjonale agitasjon, nemlig: „Tenk før du taler.“

Hallvard Devold.

Grønland 1929

Viden Tegn m. 2.
Lørdag 23/5.1929

1.73

„Når komiteens ærede ordfører, hr. Reimers, forteller oss her at Østgrønland hører til de viltrikeste egne på jorden, så vil man neppe fortienke mig i at jeg undlater å karakterisere denne påstand. Det faktiske forhold er at rensdyret er omtrent utryddet, finnes ikke, der finnes noen moskusokser i dette distrikt, der finnes litt isbjørn og noget rev. Ikke mere enn at det danske fangstkompani, efter å ha kostet staten en halv million kroner, måtte likvidere da det ikke var mulig å underholde en innbringende regulær fangstvirksomhet i disse egne. Det går da ikke an å ta som nøkterne kjensgjerninger prospekter fra folk som vil lokke utvandrere op der. Det er som om man vilde ha Oleana som et grunnlag for et koloniseringsarbeid. Naturforholdene gjør at Østgrønland aldri kan høre til de viltrikeste egne på jorden, det må enhver kunne si sig selv. Og man må ikke forespeile noen noget i den retning. En enkelt gang har en fangstekspedisjon kunnet gi et godt resultat under gunstige forhold, men ellers har man oppfattet Østgrønland som så lite viltrikt, at det var et krav fra dansk eide for Grønlands-overenskomsten at vi skulde innføre totalfredning i Østgrønland

Vort store

vårutsalg foregår nu! Pass på!

En mengde moderne damevesker, portemonéer, lommebøker, alle slags kofferter, torvvesker etc. Utselges nu til ekstra godtkjøp! Et parti mapper i ekte lær, kun kr. 7.50. Repr. utf. bedst, billigst.

C. Holt & Co. Reiseeffektmagasin
Torvgaten 2, Oslo.

ne galehusaspiranter. Men heldigvis er der ingen fare på ferde i så måte. Den uttalelse av hr. Reimers som hr. Hambro i vesentlig grad bygger sitt angrep på, var en åpenbar forsnakkelse. Det var igrunnen mindre enn forsnakkelse, da man måtte kunne gå ut fra at det var viltrikdommen i de arktiske egne det var tale om. Og Østgrønland er i virkeligheten en av de viltrikeste arktiske egne. Det skulde være så meget lettere for hr. Hambro å forstå hvad debatten her dreiet sig om, da han som nevnt i 1924 utgav en bok som het „Norske næringsinteresser på Grønland” og her på en optimistisk måte fremhevet våre næringsinteresser på Østgrønland og antydte at våre næringsinteresser her sikkert var større, enn han fremhevet, men at man dessverre da manglet det nødvendige materiale til å kunne bedømme spørsmålets betydning fullt ut.

Siden 1924 har jeg stått den praktiske norske virksomhet på Østgrønland nær. I to år har jeg overvintret der borte og gjenemstrefet et ganske stort territorium på kryss og tvers. Jeg har også ganske nylig lest det meste av den litteratur som foreligger om Østgrønland, spesielt med henblikk på vilforekomstene.

Hr. Hambro hevder at rensdyret er omtrent utryddet, finnes ikke. Dette er riktig nok. Siden ulven innvandret, såvidt man vet i 90-årene, er renen forsvunnet fra Østgrønland. Den var tidligere meget tallrik. „Der finnes

dig å frede isbjørnen på Østgrønland er i virkeligheten svært lite smigrende for de norske forhandlere.

Den fangst som de norske overvintringsekspedisjoner fortrinnsvis koncentrerer sig om er bjørn og rev. Med de to ekspedisjoner som for tiden er på Østgrønland har i alt 6 norske overvintringsekspedisjoner arbeidet der. Alle norske ekspedisjoner har gitt overskudd og overskuddet har øket jevnt efterhvert som erfaringen og kjennskapet til landet er steget. Når det gjelder rett og slett de norske overvintringsekspedisjoners rentabilitet behøver derfor ikke hr. Hambro å nære noen engstelse under normale forhold, de greier sig selv. At et dansk kompani likviderer efter å ha brukt op sin kapital og over en halv million av statens midler har intet med norsk fangstvirksomhet å gjøre. En sammenligning med det danske krigsforetagende og Oleana på den ene side og norsk fangstvirksomhet på den annen side, er derfor mildest talt ytterst malplisert. En slik sammenligning må enten oppfattes som en håu mot norske fangstmenn eller som et bevis på at hr. stortingspresidenten står fjernt fra kjensgjerningene.

Når hr. Hambro uttaler: „Det går da ikke an å ta som nøkterne kjensgjerninger, prospekter fra folk som vil lokke utvandrere op der,” må det være tillatt, i betraktning av den høie stilling han inntar i Norges Storting og den alvorlige sak, det gjelder, å for-

uttalelse.

I sitt innlegg uttalte hr. Hambro også at beseilingen av Østgrønland var meget problematisk. Når danskene nu siden 1924 hvert år har beseilet sin koloni i Scoresbysund skyldes dette en rekke heldige år. Til belysning av denne side av saken vil jeg referere til et par menn, hvis sakyndighet ikke på langt nær er så problematisk som hr. Hambros. Magister Lauge-Koch uttaler således som sin formodning at beseilingen av Scoresbysund normalt vil kunne foregå med undtagelse av en å to ganger i hundre år. Professor Nathorst beretter, at den skotske hvalfangstkaptein Robertson, som han i 1899 traff på Østgrønland, da hadde vært under land 17 år på rad. I løpet av disse år hendte det en gang at han ikke slapp inn, nemlig i 1897. Han mente dog at han også dette år vilde kunnet komme inn, hvis han hadde forsøkt senere på sommeren.

Der må sikkert finnes ting som taler til undskyldning for hr. Hambro i denne sak. Jeg har anstrengt mig meget for å finne slike momenter og jeg mener å ha funnet et i en uttalelse, som han selv kommer med i sin bok av 1924 om norske næringsinteresser på Grønland. Her sier han nemlig: „Ferder til Grønland og fangst i farvandene omkring Grønland har aldri for norsk opfatning stått som noget så merkelig at det falt naturlig å berette om det. Det var en av de mange virksomheter, kystbefolkningen drev, og den var ikke gjenstand for statsmaktenes overveieelse.”

Det kan neppe være tvil om at hr. Hambro, som optrer som senior i Grønlandssaken i stortinget, i sitt innlegg har fjernet sig fra kjensgjerningene på en måte, som vil vise sig lite hellbringende for norske ishavsinter-

